

EEN TOEKOMST ZONDER RACISME?

WWW.DEKOLONISEER.BE

v.u. Ludo Segers, Grote Steenweg 91, 2600 Berchem

Campagnedossier voor “dekoloniseer de lokale samenleving”

1	Inleiding	4
1.1	De campagne in een notendop	4
1.2	Wat vind je in dit dossier?.....	6
2	Inhoudelijk campagnekader.....	7
2.1	Wat bedoelt Hand in Hand met "dekoloniseren van de geest"?	7
2.2	Waarom willen we dekoloniseren?.....	10
2.3	Waarom de keuze voor een lokale campagne?.....	12
2.4	Terminologie.....	13
3	Algemene doelstellingen en methodiek	14
3.1	Algemene campagnedoelstellingen	14
3.2	Algemene campagnemethodiek	16
3.2.1	Wie, waar, hoe, wanneer	16
3.2.2	Samenwerking	17
4	Nationale ondersteuning.....	18
4.1	Nationale campagnekalender.....	18
4.2	Materiaal.....	18
4.3	Storytelling.....	18
4.4	Andere ondersteuning op de website.....	19
5	Toelichting per deelterrein	20
5.1	Opstarten lokale actie en keuze van terrein	20
5.1.1	Alleen of samen actie voeren.....	20
5.1.2	Modelvoorbeeld.....	20
5.1.3	Criteria waaraan een actie moet voldoen (met dank aan LABO vzw)	22
5.1.4	Andere actietips en aandachtspunten.....	23
5.1.5	Terrein verkennen.....	24
5.2	Bibliotheek.....	25
5.2.1	Inhoudelijk.....	25
5.2.1.1	Situering	25
5.2.1.2	Algemene doelstellingen	25
5.2.1.3	Campagnedoelstellingen.....	26
5.2.2	Methodisch	26
5.2.2.1	Acties.....	26
5.2.2.2	Actoren (wie kan het aanpakken?)	30
5.2.2.3	Doelpubliek (wie willen we bereiken?).....	30
5.2.2.4	Ondersteuning op www.dekoloniseer.be	30
5.2.2.5	leeswijzer (eventueel url kopiëren naar je browser).....	31
5.3	School.....	32
5.3.1	Inhoudelijk.....	32
5.3.1.1	Situering	32
5.3.1.2	Algemene doelstellingen	33
5.3.1.3	Campagnedoelstellingen.....	35
5.3.2	Methodisch	36
5.3.2.1	Acties.....	36
5.3.2.2	Actoren (wie kan het aanpakken?)	36
5.3.2.3	Doelpubliek (wie willen we bereiken?).....	37
5.3.2.4	Ondersteuning op www.dekoloniseer.be	37
5.4	Stad.....	38
5.4.1	Inhoudelijk.....	38
5.4.1.1	Situering	38
5.4.1.2	Algemene doelstellingen	38
5.4.1.3	Campagnedoelstellingen.....	39
5.4.2	Methodisch	39

5.4.2.1	Acties	39
5.4.2.2	Actoren (wie kan het aanpakken?)	41
5.4.2.3	Doelpubliek (wie willen we bereiken?)	41
5.4.2.4	Good practices	41
5.4.2.5	Ondersteuning op www.dekoloniseer.be	42
5.5	Traditie.....	44
5.5.1	Inhoudelijk	44
5.5.1.1	Situering	44
5.5.1.2	Algemene doelstellingen	46
5.5.1.3	Campagnedoelstellingen.....	47
5.5.2	Methodisch	47
5.5.2.1	Acties	47
5.5.2.2	Actoren (wie kan het aanpakken?)	50
5.5.2.3	Doelpubliek (wie willen we bereiken?).....	50
5.5.2.4	Ondersteuning op www.dekoloniseer.be	50
5.5.2.5	leeswijzer	51
6	Bijlagen	52
6.1	10 simpele manieren voor witte mensen om alledaags racisme aan te pakken..	52
6.2	Algemene leeswijzer.....	56
6.3	Terminologie.....	58
	Vooroordelen (met dank aan Anja Meulenbelt)	58
	racisme (met dank aan Anja Meulenbelt)	58
	discriminatie (met dank aan Anja Meulenbelt).....	59
	racialisatie	59
	Islamofobie	60
	white privilege / wit privilege	60
	westerse superioriteit	61
	intersectionaliteit, kruispuntdenken	62

1 Inleiding

1.1 De campagne in een notendop

Waarover gaat het?

In 2017 en 2018 voert Hand in Hand tegen racisme vzw een **lokale campagne** om ervoor te zorgen dat **alle inwoners** van onze steden en gemeenten als **volwaardige burgers** erkend worden. Met ieder zijn/haar inbreng, van welke afkomst dan ook.

Uit alle onderzoeken blijkt immers dat **mensen met een migratieachtergrond** op dit moment niet volwaardig kunnen deelnemen aan onze samenleving en te maken krijgen met **discriminatie op allerlei terreinen**, zoals de arbeidsmarkt, het onderwijs, huisvesting, enz. Gewoon omdat ze een andere huidskleur hebben, een andere afkomst of een ander geloof. Kortom, discriminatie **omwille van racisme**.

Wat willen we bereiken?

Om racisme aan te pakken kiest Hand in Hand voor een **dubbele strategie**. Eén. We willen dit racisme bestrijden door de **wetten** tegen racisme en discriminatie daadwerkelijk te laten toepassen. **Praktijktesten** zijn hiervoor onmisbaar. Twee. Daarnaast willen we in deze lokale campagne de houding veranderen die hiervoor verantwoordelijk is. Welke **machtsverhoudingen en ideeën** zitten hier achter? Hoe kunnen we die **veranderen**?

Deze tweede strategie noemen we "**dekoloniseren van geest**". Het gaat over **oude koloniale denkbeelden en machtsverhoudingen** uit vorige eeuwen die nog steeds - meestal onbewust - invloed hebben op de huidige samenleving. We denken dat we het racisme maar ten gronde kunnen aanpakken als we deze ballast uit het verleden kunnen afgooien en zo **ruimte vrijmaken voor een solidaire samenleving**, waar alle inwoners gelijkwaardig zijn.

Wat doen we?

In deze campagne maken we dit zo **concreet** mogelijk. Daarom dekoloniseren we in eerste instantie **de lokale samenleving** en spitsen we dit toe op enkele belangrijke actieterreinen: de **publieke ruimte in een stad of gemeente, scholen, bibliotheken en lokale tradities**.

We doen een aantal **actievoorstellen** om deze te dekoloniseren, met andere woorden rekening te houden met alle inwoners, leerlingen, cliënten, deelnemers, ... met of zonder migratieachtergrond.

Meedoen?

Voel je je hierdoor aangesproken? **Wil je ten gronde iets doen aan racisme** en de discriminatie van mensen met een migratie-achtergrond in deze samenleving?

Surf dan naar www.dekoloniseer.be en vind er alle info over de campagne en wat je in je eigen gemeente kan doen.

Of lees het dossier hieronder.

I.2 Wat vind je in dit dossier?

In dit dossier leggen we uit waarover de campagne gaat (inhoudelijk campagnekader), wat we in het algemeen willen bereiken en hoe we dat gaan aanpakken (doelstellingen en methodiek).

De campagne wordt vervolgens geconcretiseerd in een hoofdstukje over de landelijke ondersteuning en de verschillende toelichtingen per deelterrein: bibliotheken, school, stad (publieke ruimte), traditie.

De algemene campagnedoelstellingen worden telkens per deelterrein steeds concreter gemaakt. Voor een aantal zaken verwijzen we vooral naar de website www.dekoloniseer.be omdat die interactief worden aangevuld in de loop van de campagne (good practices, citaten, storytelling, leeswijzers, ...).

Meer in het algemeen is het dossier een werk- en discussiedocument. Aanvullingen en verbeteringen zijn steeds welkom.

De actievoorstellen zijn effectief voorstellen en kunnen lokaal worden aangepast.

2 Inhoudelijk campagnekader

Wat betekent dekoloniseren voor Hand in Hand? Wat is het verband met onze strijd tegen racisme en discriminatie? Wat willen we lokaal juist bereiken? Wat gaan we wel doen en wat niet?

2.1 Wat bedoelt Hand in Hand met "dekoloniseren van de geest"?

Hieronder geven we wat toelichting bij het begrip "dekolonisatie van de geest" zoals wij dat vertalen in onze algemene campagnedoelstellingen. In die zin is het geen afgewerkte of abstracte definitie maar een concreet "work in progress".

Om dit toe te lichten moeten we eerst een stapje terug zetten in de tijd. Daarna kijken we naar hoe Hand in Hand dit wil invullen voor het heden en de toekomst van onze samenleving.

Een historische terugblik. Van dekolonisatie van landen naar het dekoloniseren van de geest.

Dekolonisatie is een term voor het historische bevrijdingsproces waarbij de bevolking van de voormalige kolonies in de tweede helft van de 20ste eeuw haar onafhankelijkheid afdwong van de (vooral) Europese kolonisatoren.

De kolonisatie en haar propagandamachine had tegelijk het denken "gekoloniseerd" en de bevolking van de kolonies het gevoel gegeven dat ze minderwaardig waren en dat ze best de levenswijze van de kolonisatoren nastreefden. Een aantal denkers uit het Globale Zuiden riep daarom op voor een "dekoloniseren van de geest", waarbij de onderdrukte bevolking zich ook zou bevrijden van onderdrukkende ideeën ("free your mind").

In de koloniserende staten leidden de koloniale machtsverhoudingen en propaganda tegelijk tot het idee dat westerlingen superieur waren aan de rest van de wereld. Een pseudowetenschappelijk racisme ondersteunde in de 19de eeuw deze blik op de werkelijkheid. Dat racisme paste in een alomvattende koloniale ideologie die de uitbuiting van een groot deel van de wereldbevolking "rechtvaardigde".

Invloed van koloniale machtsverhoudingen en denkbeelden op het heden

De kolonies zijn onafhankelijk geworden maar neokoloniale machtsstructuren bestendigen nog steeds de westerse dominantie over een groot deel van de wereld, met behulp van lokale elites.

Deze ongelijke machtsverhoudingen weerspiegelen zich in onze eigen samenleving, tussen mensen met en zonder migratieachtergrond uit het Globale Zuiden.

Tegelijk leiden de oude koloniale denkbeelden een hardnekkig voortbestaan. De zogenaamd wetenschappelijke rassenleer wordt niet meer au sérieux genomen maar allerlei racistische vooroordelen blijven welig tieren, zoals de sociale media keer op keer aantonen.

Deze gemoderniseerde koloniale denkbeelden (eigenlijk een neokoloniale ideologie) legitimeren de hardnekkige discriminatie van mensen met een migratieachtergrond op allerlei levensdomeinen.

Wat is het verband met de strijd tegen racisme van Hand in Hand?

Hand in Hand voert campagnes voor een samenleving zonder discriminatie en racisme. We doen dit momenteel op drie manieren.

Eén. We bestrijden elke vorm van discriminatie van mensen met een migratieachtergrond. Als belangrijkste actuele eis vragen we daarom aan de overheid juridisch bindende praktijktesten op het vlak van arbeidsmarkt en huisvesting.

Twee. We nemen engagement op in bredere samenwerkingsverbanden zoals Hart boven Hard, om onze bekommernis over een betere vertegenwoordiging van mensen met een migratieachtergrond in het middenveld kracht bij te zetten.

Drie. Tegelijk willen we iets doen aan het onderliggende structurele racisme dat deze discriminatie legitimeert, op individueel niveau vaak onbewust en soms ook ongewild (een "blinde vlek"). Met "structureel" bedoelen we machtsverhoudingen en denkbeelden die de individuele verantwoordelijkheid overstijgen en voor een deel ingebakken zijn in onze maatschappij.

We zijn van mening dat dit structurele racisme voor een deel in stand gehouden wordt door die oude koloniale denkbeelden en machtsverhoudingen.

Het dekoloniseren van de geest is voor Hand in Hand daarom niet vrijblijvend en gericht op reële maatschappelijke veranderingen in de huidige samenleving.

Dekoloniseren van de geest gaat voor Hand in Hand zowel over mensen met als zonder migratieachtergrond.

Structuren aanpakken gaat echter niet zonder de hulp van mensen. Mensen met en zonder migratieachtergrond die zich samen bevrijden van neokoloniale denkbeelden.

We zijn er van overtuigd dat het in het voordeel is van de samenleving in haar geheel om dit te duiden en vervolgens te overstijgen.

Bij mensen zonder migratieachtergrond is er meestal wel een grote "blinde vlek" aanwezig over deze thematiek. Mensen met een migratieachtergrond ervaren het racisme immers dagelijks aan den lijve. Mensen zonder migratieachtergrond zijn zich vaak van geen kwaad bewust en ervaren de voordelen van hun positie als een natuurlijk gegeven.

De medewerking van mensen met een migratieachtergrond om deze blinde vlek aan te pakken lijkt ons onontbeerlijk.

Dekoloniseren van de geest gaat voor Hand in Hand niet alleen over het verleden maar ook en vooral over heden en toekomst

We kijken naar het verleden, naar waar die koloniale denkbeelden en structuren vandaan komen, maar het gaat ons in eerste instantie niet om dat verleden "an sich". We willen vooral de negatieve effecten op het heden aanklagen en zo ruimte vrij maken voor een toekomst in volstrekte gelijkwaardigheid.

Om de blinde vlek hierover in de samenleving beter te kunnen bestrijden, is het wel nodig te werken aan voldoende historisch inzicht. Niet om "schuldigen" aan te wijzen, maar wel om onze verantwoordelijkheid te kunnen opnemen in het heden. We kunnen maar samen verder geraken als we het koloniale verleden erkennen en verwerken. Dit is een continu proces.

Dekoloniseren van de geest gaat voor Hand in Hand niet alleen over Congo, maar ook en vooral over de huidige superdiverse samenleving

Als we kijken naar het koloniale verleden, betekent dit voor België in de praktijk vooral haar problematische verhouding met haar ex-kolonies in Afrika (Congo, Rwanda en Burundi). De gevolgen van dat specifieke koloniale verleden zijn logischerwijze het meest zichtbaar, zoals die tot uiting komen in standbeelden en straatnamen, literatuur, handboeken, lespakketten en sommige tradities.

Het gaat ons echter niet om deze koloniale geschiedenis op zich, maar om Congo als bij uitstek Belgisch voorbeeld van toepassing van koloniale denkbeelden en machtsuitoefening. Het kan ook toegepast worden op gelijkaardige processen elders in de wereld en is die zin zeker ook relevant voor mensen met een migratieachtergrond die niet uit de Belgische ex-kolonies afkomstig zijn.

Standbeelden, straatnamen, clichés in (hand)boeken en tradities die met de kolonisatie van Congo te maken hebben "dekoloniseren" is dan een methode om in België de "blinde vlek" over het hardnekkig en kwetsend karakter van koloniale denkbeelden aan te pakken.

2.2 Waarom willen we dekoloniseren?

- Dat onze samenleving superdivers geworden is, is stilletjes aan een doodoener. Twee miljoen burgers hebben een migratie-achtergrond. Twintig procent of meer dan 1 miljoen mensen met vreemde afkomst wonen in het Vlaamse gewest. En ondertussen is meer dan 45% het eens met de uitspraak dat migranten komen om te profiteren van onze sociale zekerheid. Dertig tot veertig procent vinden dat migranten een bedreiging zijn voor onze cultuur en gebruiken (bron: Vlaamse Migratie- en Integratiemonitor 2013). Is het dan nog verwonderlijk dat er zoveel racisme en discriminatie voorkomt?
- Toch merken we dat dit bewuste racisme niet het hele verhaal is. Er zijn nog twee belangrijke processen die hier een rol in spelen.
- Eén. Onder dit duidelijk herkenbare en meetbare racisme zit er nog een laag van onbewuste vooroordelen en negatieve houdingen tegenover mensen met een migratie-achtergrond. Dit soort vooroordelen zijn voor een deel universeel maar worden in het Westen al eeuwenlang versterkt door bepaalde historische ontwikkelingen. Kolonialisme en imperialisme leidden tot een Europese dominantie van de hele wereld en dit ging gepaard met een (pseudo)-wetenschappelijke theorie over de verschillen tussen de (zogenaamde) rassen. Dit vergoelijkte het kolonialisme en leidde tot een uitgesproken maar meestal onbewust superioriteitsgevoel. Vanuit een "manifest destiny" werden zagezegd in het belang van de onderdrukten zelf hele continenten gekoloniseerd en leeggeroofd.
- Twee. Naast het bewuste en onbewuste racisme, wordt onze samenleving ook gekenmerkt door een andere vorm van onbewust racisme die ingebakken zit in de structuren van onze samenleving. Leden van de autochtone, dominante groep beschikken over een aantal kansen en voordelen, net omdat ze tot die groep behoren. Ze gaan makkelijker naar de "goede" scholen, ze hebben makkelijker de juiste contacten om werk te vinden, ze worden niet gehinderd door vooroordelen of discriminatie omdat ze behoren tot de groep van mensen met een migratie-achtergrond. Gelijkaardige processen spelen ook tussen bv. kinderen van hoog- en laaggeschoolden, maar worden extra versterkt door het verschil in afkomst. Als gevolg hiervan hebben leden van de dominante, autochtone groep verhoudingsgewijs meer macht dan mensen met een migratie-achtergrond.
- Deze bevoordeelde positie in de samenleving gewoon omdat men tot de dominante groep behoort, is geen bewuste individuele beslissing maar een gevolg van de huidige maatschappelijke machtsverhoudingen. Bij de meeste "autochtonen" is er op dit vlak dan ook een blinde vlek, men is zich van geen kwaad bewust. Mensen met een migratieachtergrond herkennen dit echter als discriminatie en racisme en ervaren dit vaak als een (vaak onbewust)

superioriteitsgevoel van de dominante groep. Ze verheffen steeds meer hun stem in de (sociale) media en scherpen het debat aan.

Omgekeerd zijn leden van de dominante groep makkelijk overtuigd door een populistisch discours dat de klemtoon legt op de individuele verantwoordelijkheid om zijn of haar "kansen te grijpen". De structurele obstakels voor mensen met een migratieachtergrond worden hierbij gemakshalve over het hoofd gezien.

- Beide processen versterken elkaar. Het racisme dat deels haar wortels heeft in het kolonialisme, zorgt voor een ideologische onderbouw van dit meerderwaardigheidsgevoel. Omgekeerd geven de bestaande machtsstructuren ook voeding aan dit racisme, omdat het lijkt alsof het "aan de mensen zelf ligt, als ze blijkbaar hun kansen niet grijpen" ("ze willen het niet", of "ze kunnen het niet").
- Bij zwakke groepen van autochtone Belgen wordt de angst voor verdrukking gevoed door gelijkaardige populistische propaganda. Enkel solidariteit die streeft naar win-win situaties is dan een optie. We streven naar goede huisvesting, goed onderwijs en jobs voor iedereen onderaan de ladder. Binnen organisaties zoals Samenlevingsopbouw heeft men dit goed begrepen en worden er bondgenootschappen gevormd tegen gelijkaardige structurele uitsluitingsmechanismen.
- We kunnen er niet naast zien dat de koloniale denkbeelden nog een effect hebben op de huidige Europese samenleving. Bovendien worden ook de oude koloniale machtsverhoudingen nog steeds verder gezet in de huidige moderne samenleving, zowel ten opzichte van het Globale Zuiden (neo-kolonialisme) als ten opzichte van mensen met een migratieachtergrond in de westerse landen.
- Er gaan dan ook steeds meer stemmen op om deze denkwijze (superioriteitsgevoel) én deze machtsverhoudingen om te keren via een proces van zogenaamde "dekolonisatie van de geest". Het gaat er hier niet om "schuldigen" aan te wijzen maar om de geesten van iedereen "vrij" te maken én de bestaande machtsstructuren te veranderen. Zolang er blinde vlekken zijn, is het immers bijzonder moeilijk om te werken aan structurele veranderingen en een meer rechtvaardige samenleving voor iedereen.
- Om Olivia Rutazibwa even te citeren: "Dekoloniseren is de zoektocht naar de blinde vlekken of de mythes in de kennis die we al hebben, en die ons verhinderen om de werkelijkheid te begrijpen of ons in staat stelt om ongelijkheid en onderdrukking te aanvaarden of toe te passen."
- Dit is uiteraard een complex en langdurig proces. Hand in Hand wil in een gemeentelijke campagne het bewustzijn hierover vergroten en al concrete stappen tot verandering zetten (zie verder).

2.3 Waarom de keuze voor een lokale campagne?

Koloniale denkbeelden en machtsverhoudingen doordringen de hele maatschappij maar we zijn van mening dat we de blinde vlek hierover makkelijker kunnen doorbreken door te vertrekken vanuit de lokale realiteit.

Heel concreet willen we inzetten op een aantal deelterreinen, waar koloniale denkbeelden structureel aanwezig kunnen zijn en bestaande machtsverhoudingen in stand kunnen houden: bibliotheken, scholen, tradities, de openbare ruimte en het voorlichtingsbeleid van steden en gemeenten.

De lokale campagne steunt vooral op vrijwilligers en op de vrijwillige medewerking van lokale partnerorganisaties.

Hand in Hand wil deze lokale acties wel zoveel mogelijk landelijk ondersteunen, ook door in te spelen op zaken die het lokale overstijgen.

We verwijzen naar de deelterreinen voor de meer concrete doelstellingen van de campagne.

2.4 Terminologie

Zie Terminologie

3 Algemene doelstellingen en methodiek

In dit hoofdstuk behandelen we enkel de algemene aanpak van de campagne. De meer concrete doelstellingen en acties komen aan bod bij de verschillende deelterreinen.

3.1 Algemene campagnedoelstellingen

- We streven naar een toekomstgerichte campagne, die volop rekening houdt met de verschillende perspectieven van burgers met diverse achtergronden en geschiedenissen. Ze wil de huidige machtsverhoudingen aanpakken en streeft naar een betere toekomst voor alle inwoners van dit land. Deze campagne moet toelaten ons te ontdoen van mythische ballast en onze geest openstellen ("*free our mind*") voor verrassende inzichten en mogelijkheden voor een gedeelde toekomst.
- We kijken hierbij niet zozeer naar het koloniale verleden "*an sich*", ook al omdat er meerdere "*geschiedenissen*" meespelen, afhankelijk van de eigen achtergronden van de bevolkingsgroepen in onze huidige steden. Het (westerse) koloniale verleden speelt in die zin mee dat het een belangrijke verklaring is voor het (onbewuste) westerse superioriteitsgevoel en voor de ideologische goedkeuring van de huidige machtsverhoudingen.
- In de campagne maken we daarom ook gebruik van zichtbare lokale tekenen van westers superioriteitsgevoel en gekoloniseerd verleden die momenteel nog steeds onze beeldvorming mee bepalen. We denken bv. aan stereotypen in schoolboeken, aan standbeelden die de kolonisatie verheerlijken, aan allerlei blinde vlekken in het aanbod van bibliotheken, scholen, voorlichtingsbeleid van gemeenten, ...
- "*Decolonizing of the mind*" is voor ons geen vrijblijvende oefening. Het gaat erom de nefaste gevolgen van de vroegere en vooral de nog bestaande machtsverhoudingen duidelijk te maken en deze ook te wijzigen zodat gelijke kansen werkelijkheid worden.
- De methodieken om dit concreet aan te pakken, vertrekken vanuit de realiteit in onze steden. In deze steden zijn groepen van mensen met en zonder migratieachtergrond mogelijk die actief kunnen participeren in deze campagne (multiperspectief, niet eurocentrisch). Daar vinden we ook vele terreinen waar we zaken kunnen laten bewegen.

Enkele voorbeelden.

- Onze bibliotheken: bieden ze materiaal om onze blik op de wereld te verruimen? Of blijven ze nog zitten in koloniale voorstellingen van de wereld. Worden strips als "Kuifje in Congo" nog altijd zonder commentaar

uitgeleend? Wordt het nog geaccepteerd dat Vrijdag een domme zwarte is bij Robinson Crusoe of wordt dit gekaderd in de koloniale tijdsgeest? Kunnen onze bibliotheken geen partner worden in het dekoloniseren van onze geesten?

- Onze scholen: zelfde vragen. Ook hier zijn al heel wat positieve zaken gerealiseerd. Kunnen deze *good practices* niet in de media komen? In heel wat scholen zijn er geen meerderheden meer. Elkeen is deel van een minderheid. Zijn onze leerdoelen hierop aangepast? Zo'n diversiteit aan herkomsten en ervaringen erkennen biedt enorme kansen aan onze samenleving.
- Onze steden zelf. Promoten die zichzelf zoals Antwerpen deed: als een homogene blanke samenleving of als een dynamische diverse stad waarin de wereld actief is? Getuigen sommige straatnamen en monumenten nog van een koloniale verheerlijking of wordt de geschiedenis nu ook verteld met oog voor de toenmalige verliezers? Worden de culturele uitingen van niet-Westerse culturen even hard ondersteund als de "Vlaamse" evenementen?
- Zijn tradities heilig en vastgeroest? Of zien we hoe ze permanent veranderen zoals in het verleden altijd al het geval was, en zullen ze dus ook aangepast worden aan onze diverse realiteit. Waar vinden we sinterklaasfeesten met pieten die de pret niet bederven voor niet-blanke kinderen? Hoe zorgen we ervoor dat dierenleed een plaats krijgt in offerfeesten en andere feesten? Hoe kunnen tradities verbindend werken?.
- Deze algemene campagnedoelstellingen worden verder uitgewerkt per deelterrein. De campagne loopt minstens twee jaar, tot in het najaar van 2018 (gemeenteraadsverkiezingen). De campagne mikt vooral op de centrumsteden, maar kan ook plaatsvinden in andere gemeenten. Ze wordt lokaal vooral getrokken door vrijwilligers maar wordt landelijk ondersteund door Hand in Hand.

3.2 Algemene campagnemethodiek

3.2.1 Wie, waar, hoe, wanneer

Vrije keuze uit de vele actiemogelijkheden

In elke stad of gemeente en bij uitbreiding op elk van de deelterreinen van de campagne zal de situatie op het vlak van dekoloniseren anders zijn. Het is dan ook niet mogelijk of wenselijk om overal dezelfde lat te leggen qua resultaten of overal dezelfde actiemethodieken te laten toepassen. In de ene school of bibliotheek volstaat misschien een gesprek met de directeur of de bibliothecaris, in de andere zal het nodig zijn om maandenlang actie te voeren. Het ene gemeentebestuur staat open voor het dekoloniseren van haar openbare ruimte, het andere misschien helemaal niet.

Tegelijk zijn de mogelijkheden van lokale vrijwilligers overal verschillend. Een vrijwilliger alleen kan bijvoorbeeld wel een gesprek aanvragen met een lokale vereniging over de mogelijke aanpassing van lokale tradities maar zal niet op zijn eentje actie voeren aan een standbeeld.

Daarom wil Hand in Hand vooral een soort "paraplu"-campagne aanbieden waaronder heel veel mogelijke acties passen. Lokale vrijwilligers kunnen hieruit vrij zelf kiezen wat het best past bij de eigen lokale situatie en bij de eigen mogelijkheden. Bij de toelichting bij de afzonderlijke deelterreinen geven we daarom een uitgebreide lijst van actiemogelijkheden.

Het is ook niet nodig om in elke gemeente over alle terreinen actie te voeren, laat staan alle acties die er staan opgesomd.

Toch een rode draad

Om toch wat eenheid in deze verscheidenheid te krijgen, biedt Hand in Hand promomateriaal aan met als doel een zelfde beeldvorming in elke stad en op elk actieterrein.

Tegelijk bieden we via de interactieve website de kans om alle initiatieven te vermelden en onderling elkaar te inspireren. Deze kaleidoscoop zal een mooi beeld geven van een dekoloniserend Vlaanderen.

Verder wil Hand in Hand de lokale acties zoveel mogelijk ondersteunen. Omwille van beperkte tijd en middelen, willen we ons wel concentreren op de grotere (centrum)steden. Daar is de superdiverse samenleving ook het meest aanwezig.

Vrijwilligers met en zonder migratieachtergrond

Hand in Hand raadt wel aan om zoveel mogelijk actie te voeren in een samenwerking van mensen met en zonder migratieachtergrond. Voor mensen met een migratieachtergrond is racisme immers een bittere realiteit en zij zijn dan ook best geplaatst om deze aan te pakken.

Omdat de campagne vooral gericht is op het dekoloniseren van overwegend "witte" structuren, denken we wel dat het tegelijk ook nuttig is om samen te werken met bondgenoten zonder een migratieachtergrond die soms makkelijker toegang krijgen tot bepaalde machtsbastions.

Vorming tot actie

In samenwerking met Labo vzw voorzien we ook een vormingsluik waarin we zowel aandacht besteden aan de machtsstructuren die leiden tot racisme als aan de mogelijkheid om hiertegen actie te voeren. Meer info bij het secretariaat van Hand in Hand.

Timing

De campagne start begin 2017 en loopt minstens door tot einde 2018 (na de gemeenteraadsverkiezingen).

3.2.2 Samenwerking

In deze campagne roepen we op om lokaal samenwerking te zoeken met verschillende actoren. Mensen met en zonder migratieachtergrond. Mensen uit de betrokken terreinen zoals leerkrachten en bibliothecarissen. Mensen uit lokale socio-culturele verenigingen en uit de kunstwereld.

Kijk zeker ook of er niet al initiatieven zijn genomen in het verleden, kwestie van het warm water niet opnieuw uit te vinden en betrek zeker verenigingen van etnisch-culturele minderheden. Vraag het landelijk secretariaat of zij eventueel nog andere contacten hebben in je eigen stad of gemeente.

Landelijk werkt Hand in Hand ook ad hoc samen met verenigingen die gelijkaardige doelstellingen nastreven zoals Kif Kif, Hart boven Hard, Labo vzw, Motief vzw, ... en vele anderen.

4 Nationale ondersteuning

4.1 Nationale campagnekalender

Naast de rechtstreeks "landelijke" ondersteuning van de lokale acties (zie boven) wil Hand in Hand ook een aantal bovenlokale acties opzetten. We denken dat dit indirect ook de lokale acties ondersteunt omdat de campagnethematiek zo bekend gemaakt wordt bij een breder publiek.

Daarnaast zijn er enkele actieterreinen die lokaal moeilijker aan te pakken zijn, zoals bvb de nationale media.

Deze bovenlokale acties doen we in adhoc-samenwerking met andere partners. Ze worden gaandeweg uitgewerkt en op de website wordt een campagnekalender bijgehouden.

Sommige bovenlokale evenementen lenen zich ook voor lokale deelacties, zoals bv een lokale deelname aan de Boekenweek (25 maart - 2 april in 2017).

4.2 Materiaal

Op www.dekoloniseer.be vind je alle campagnematerialen.

We maken een onderscheid naar gelang van het stadium van de campagne.

4.2.1 Promo- en mobilisatiemateriaal "Dekoloniseer"

In de eerste fase roepen we vooral op om te dekoloniseren. Het materiaal met het gebod "Dekoloniseer" vind je terug in affiches en stickers.

- We beschikken over A3- en A4-vensteraffiches met het campagnebeeld en A5-pamfletten, met op de ommezijde een samenvattende oproep voor de campagne.
- Verder hebben we stickerbladen met het dekoloniseer-logo van de campagne en van de deelterreinen.
- Spandoeken met het campagnebeeld kunnen geleend worden van het nationaal secretariaat.

4.2.2 Actiemateriaal "Wij dekoloniseren"

In een tweede fase zijn scholen, verenigingen, bibliotheken, ... effectief aan het dekoloniseren. Materiaal met "wij dekoloniseren" maken we aan in de vorm van een soort bordje met daarop het aangepaste logo.

Verder zijn er ook digitale banners beschikbaar.

4.3 Storytelling

Op de website voorzien we de mogelijkheid om verhalen up te loaden, zowel geschreven als gefilmd. Dit kunnen positieve verhalen zijn over hoe het beter kan, maar ook verhalen die zaken aanklagen. Het mag algemeen gaan over de thematiek of specifiek over elk van de deelterreinen.

4.4 Andere ondersteuning op de website

Per deelterrein (zie verder) of meer algemeen voorzien we gaandeweg een uitgebreide verzameling van good practices, citaten van deskundigen, leeswijzers, argumenten en tegenargumenten, ... Dit is een work in progress en we rekenen hiervoor ook op de medewerking van alle vrijwillige medewerkers (zelf posten kan).

5 Toelichting per deelterrein

In dit hoofdstuk bespreken we de vier concrete deelterreinen zowel inhoudelijk als methodisch: bibliotheek, school, stad (vooral publieke ruimte en communicatie) en tradities.

Vooraf geven we enkele meer algemene actietips waarmee je rekening kan houden als je lokaal een actie plant over één of meer van de terreinen.

5.1 Opstarten lokale actie en keuze van terrein

5.1.1 Alleen of samen actie voeren

Een aantal acties kan je alleen doen. Op de website www.dekoloniseer.be vind je een aantal mogelijkheden voor steunbetuigingen, storytelling, citaten, ...

Bij de afzonderlijke terreinen vind je nog wat extra mogelijkheden, zoals een gesprek met een bibliothecaris of met een schooldirecteur.

Voor andere acties is het nodig om met meer mensen samen te werken. Dat vergt wat meer voorbereiding. Hieronder geven we een mogelijke modelaanpak voor een lokale groep in een bepaalde stad of gemeente.

5.1.2 Modelvoorbeeld

a) Hoe begin ik eraan?

- de campagne “dekoloniseer de (lokale) samenleving” lijkt me zo zinvol dat ik ga proberen een aantal mensen samen te brengen om te zien wat we in onze stad kunnen doen.
- vraag ik aan het Hand in Hand secretariaat voor coaching of doe ik het zelf? Hand in Hand geeft een aantal regionale kick-offs (zie www.dekoloniseer.be)
- effe checken bij een aantal gelijkgezinden
- haal info op via de campagnewebsite www.dekoloniseer.be, lees zeker het campagnedossier

b) Startavond

1. Bereid je voor (zie campagnedossier)
2. Wie betrek je?
  - bij voorkeur mik je op een groep van mensen mét en zonder (recente) migratieachtergrond; als je groep nogal weinig divers is, hou je best rekening met mogelijke eigen blinde vlekken, ondanks alle goede bedoelingen (zie bv. in bijlage enkele tips hierover "Advies aan

witte mensen: 10 simpele manieren voor witte mensen om alledaags racisme aan te pakken.")

- op de website van de gemeente staan meestal de gegevens van verenigingen en organisaties van het lokale middenveld.
- ga na of er bij je vrienden- en kennissenkring geïnteresseerden zijn
- vraag bij Hand in Hand om een mail te sturen naar sympathisanten van Hand in Hand in jouw stad/gemeente.
- zie ook https://www.planidoo.be/help/richtlijnen_om_een_team_samen_te_stellen
- Voorbeeld van uitnodiging
Beste, onze samenleving bestaat voor een belangrijk deel uit mensen met migratie-achtergrond. Ze moeten dikwijls opboksen tegen racistische vooroordelen en door discriminatie hebben ze meer moeite bij het vinden van werk, een huis of geschikt onderwijs. Dit heeft veel te maken met de geschiedenis van de laatste 500 jaar waarbij mensen uit andere continenten werden afgeschilderd als minderwaardig. We willen in onze stad bekijken hoe we deel kunnen zijn van een tegenbeweging. Hand in Hand tegen racisme vzw heeft onlangs een campagne gelanceerd waarvan we gebruik kunnen maken: zie anti-racisme.be. Heb jij goesting en tijd om hierrond samen te zitten? Zo ja, kom dan op XXXX naar YYYYY. Tot dan.

3. Voorbeeld van agenda

- welkom
- wat is de campagne “dekoloniseer de (lokale) samenleving”?
- reacties
- wat kunnen we in onze stad/gemeente doen?
- welke deelterreinen pakken we aan en met welke acties
- afspraken
- volgende vergadering
- iedereen bedankt

4. Overleg

- keuze maken voor één of meer deelterreinen
- kijken welke actiedoelstellingen nuttig zijn in de eigen gemeente of stad (zie voorstellen bij de deelterreinen)
- gebruik maken van onderstaande actiecriteria (checklist) om tot concrete actie(s) per doelstelling te komen

c) Hoe verder?

Afhankelijk van de voorgestelde doelstellingen en acties.

Zie bv. de uitgewerkte modelvoorbeelden bij de deelterreinen bibliotheken, stad en tradities.

Enkele algemene mogelijkheden:

- verder onderzoek nodig (zie 5.1.2 Terrein verkennen)
- verfijning acties
- concrete afspraken
- uitrollen van de actie en promotie
- evaluatie en verdere opvolging

5.1.3 Criteria waaraan een actie moet voldoen (met dank aan LABO vzw)

Als je de actiedoelstellingen wil omzetten in acties, is het verstandig om vooraf zoveel mogelijk rekening te houden met onderstaande aandachtspunten (zie ook <https://www.wri-irg.org/node/23302>)

- **Middelen**
  - welke middelen zetten we in? Zijn deze beschikbaar? Zijn ze in verhouding tot het doel? Vergen ze niet teveel energie van de groep?
- **Bondgenoten**
  - wie zijn onze natuurlijke bondgenoten? Zijn ze bereikbaar? Weten ze van onze actie? Hoe benaderen we ze? Hoe betrekken we ze? Wat verwachten we van hen? Hoe zal de actie onze relaties beïnvloeden? Creëren we nieuwe relaties?
- **Doelpubliek**
  - Wie willen we bereiken? Wat is hun profiel? Waaraan zijn ze gevoelig? Wat is hun comfortzone? Hoe beïnvloedt hun reactie de geplande actie? Hoe zullen ze reageren?
- **Timing**
  - wanneer voeren we de actie best uit? Is dat het beste moment voor ons doelpubliek? Is het moment goed voor ons? Is het moment goed of nadelig voor onze tegenstanders? Hoe zit het met de agenda van onze bondgenoten? Is er al veel te doen of zitten we in vakantiemodus?
- **Toon**
  - welke toon slaan we best aan? Strijdvaardig? Informatief? Beleid aanvallend? Op zoek naar bondgenoten? Hoe zullen de omstanders, potentiële medestanders, reageren?
- **Impact op eigen organisatie**
  - maakt het ons klaar voor een volgende stap, fase? Winnen we er medewerkers/vrijwilligers/medestanders bij? Welk deel van onze financiële middelen gaan erin op? Leren we bij en zo ja op welk vlak? Zal het interne spanning verminderen of verhogen?
- **Doelwit**
  - Mikken we op de mentaliteit? Vallen we een beleid aan? Spelen we op de man of op de bal?
- **Strategie**
  - Een actie zorgt zelden voor de verwezenlijking van het uiteindelijk doel. In het beste geval wordt een stap gezet naar dat doel. Hou steeds het lange termijn perspectief in de gaten bij het opstellen van een actieplan. Past onze actie in onze brede strategie? Maakt het ons klaar voor een

volgende stap/fase? Welk doel van onze organisatie wordt verwezenlijkt/dichterbij gebracht? Passen we toe hetgeen we in vorige acties/campagnes geleerd hebben?

- **Boodschap**
- Is onze boodschap helder? Is de boodschap overtuigend? Hoe gaan we na dat de boodschap overgekomen is? Vertellen we rechtstreeks onze boodschap of gaat deze via journalisten/media? Hoe zorgen we ervoor dat onze boodschap niet misvormd wordt?

5.1.4 Andere actietips en aandachtspunten

1° **Probeer je actiedoelen zo SMART mogelijk te definiëren.**

S = specifiek (het doel is éénduidig en duidelijk)

M = meetbaar (hoe ga je meten dat je doel bereikt is?)

A = Attainable (bereikbaar: dit doel is realistisch)

R = relevant (dit doel is een stap in de goede richting)

T = tijdgebonden (wanneer kan het doel bereikt worden?)

2° **Vergaderen**

- Is de vergadering nodig? (moet er een beslissing worden genomen?)
- Zorg voor een duidelijk doel
- Nodig de juiste deelnemers uit
- Stel vooraf een agenda op en stuur deze door
- Wees inhoudelijk voorbereid
- Hou de timing in de gaten (weet vooraf ongeveer hoe lang voor elk agendapunt)
- Zorg voor een goede voorzitter-gespreksleider die werkt naar beslissingen
- Zorg voor een goede notulist en verslag met de genomen beslissingen en taakverdeling
- Sluit de vergadering positief af
- Zie ook
https://www.planidoo.be/help/5_do_s_en_5_don_ts_bij_vergaderen

3° **Financies**

- Maak budget
(https://www.planidoo.be/help/stappenplan_voor_een_evenwichtig_budget)
- zorg voor financiële middelen
- bijvoorbeeld door
  - quiz (zie <http://sante.lil.be/doemee/organiseer/andereactie.aspx>)
  - verkoop steunkaarten
  - feestje
  - debat
  - vraag steun aan Hand in Hand, zoals gratis promotie- en actiemateriaal

- wie wordt financiële verantwoordelijke?

4° Taakverdeling

- zorg voor taakverdeling bij elke stap
- voorbeelden:
  - wie leest documenten en geeft volgende vergadering samenvatting?
  - wie neemt contact met regelmatige bezoekers van bibliotheek en vraagt meer uitleg en eventueel samenwerking?

5° Promotie en impact

- Maak communicatieplan
- zie www.dekoloniseer.be voor promo- en actiemateriaal
- Hoe meer de rode draad van de campagne overal opduikt, hoe meer impact de actie krijgt (zie www.dekoloniseer.be voor campagne-hashtags voor twitter en facebook)
- wie zorgt voor promotie?
- Lokale pers, Kif Kif, De Wereld Morgen, ...
- Website Hand in Hand, twitter, facebook

6° Evaluatie

- Evalueer na elke stap
- Waren de SMART-indicatoren correct?
- Zijn de doelstellingen behaald?
- Wat heeft de actie positief beïnvloed?
- Wat heeft de actie negatief beïnvloed?
- Wat hebben we geleerd?
- Is ons uiteindelijke doel dichterbij gebracht?

5.1.5 Terrein verkennen

1° Enkele algemene bronnen

- een aantal steden hebben een diversiteitsplan bvb <https://stad.gent/over-gent-en-het-stadsbestuur/stadsbestuur/wat-doet-het-bestuur/uitvoering-van-het-beleid/welzijn-gezondheid/gelijke-kansen>
- welke organisaties zijn actief in de stad/gemeente:
<https://www.desocialekaart.be>
- een rijke bron aan gegevens per gemeente: <http://www.npdata.be>
- Lokale inburgerings- en integratiemonitor per gemeente:
<http://aps.vlaanderen.be/lokaal/integratiemonitor.html>

2° Per terrein: zie de volgende hoofdstukken.

5.2 Bibliotheek

5.2.1 Inhoudelijk

5.2.1.1 Situering

- De blinde vlek van (onbewuste) westerse superioriteit en idee over minderwaardigheid van andere culturen, groepen, religies ... vinden we soms ook terug in materialen in onze bibliotheken. Ze zijn niet enkel vertegenwoordigers van een verleden dat we achter ons gelaten hebben maar ze zijn ook de getuigen van een hedendaagse manier om de wereld te bekijken met nogal eens westerse ogen.
- Bibliotheken vinden we terecht onontbeerlijk in een moderne maatschappij. Vele bibliotheken doen veel inspanningen om op relevante manier aanwezig te zijn in de (lokale) samenleving.
- Bibliotheken zijn de plaatsen waar cultuur zich manifesteert in media zoals boeken, strips, tijdschriften, film, muziek. Deze media dragen een verleden met zich mee doordat ze geschreven zijn in recente of minder recente tijden.
- We leven in een superdiverse samenleving. Bibliotheken zijn opgericht in tijden waarin Vlaanderen nog veel homogener van samenstelling was. Bibliotheken werden zelfs gezien als instrument voor de “Vlaamse ontvoogding”. Bibliotheken kunnen vandaag bijdragen aan een wereldbeeld dat meer beantwoordt aan de diversiteit van de maatschappij. Emancipatie vandaag betekent dat elkeen kan bijdragen aan de samenleving wat ook zijn/haar herkomst moge zijn. Empathie voor andere culturen en levensvisies is een belangrijke eigenschap voor hedendaagse emancipatie.
- Sommige uitgaven in de bibliotheek getuigen van een superioriteitsgevoel dat beledigend is voor mensen met een migratieachtergrond. Het is niet langer mogelijk om Hitler’s ‘Mijn Kamp’ ter beschikking te stellen zonder commentaar over de superioriteit van het Arische ras over de Joden. Ook andere boeken, strips e.d. die de westerse superioriteit aanprijzen kunnen meer begeleiding verdragen.
- Onze superdiverse samenleving heeft nood aan andere dan blanke en westerse rolmodellen. De presentatie van de wereld zoals die in de bibliotheken tot uiting komt, moet meer in evenwicht gebracht worden met de realiteit van onze steden.
- In veel bibliotheken worden ondertussen wel al initiatieven genomen om dit wereldbeeld aan te passen

5.2.1.2 Algemene doelstellingen

- Bibliotheken presenteren de wereld zoals deze is, in al zijn diversiteit.
- Kinder- en andere boeken en uitgaven zorgen voor rolmodellen die niet vervreemdend maar herkenbaar zijn.
- Bibliotheken dragen bij tot de emancipatie van burgers met een brede kijk op de wereld.

- Bibliotheken zijn gedekoloniseerd en corrigeren zichzelf als bepaalde uitgaven uitgaan van superioriteit van bepaalde volkeren of groepen.
- De bibliotheek als sociale ruimte uitbreiden.
- decreet Lokaal Cultuurbeleid¹

5.2.1.3 Campagnedoelstellingen

1. De plaatselijke bibliotheek voert een actief beleid om de wereld te presenteren zoals deze is, in al zijn diversiteit.
2. De plaatselijke bibliotheek draagt er zorg voor dat in kinder- en andere boeken rolmodellen aanwezig zijn die niet vervreemdend maar herkenbaar zijn.
3. De plaatselijke bibliotheek werkt corrigerend bij uitgaven die getuigen van westers superioriteitsgevoel en/of refereert naar recensies van deskundigen.
4. De plaatselijke bibliotheek laat zijn lezers weten dat ze werkt aan dekolonisering van de geesten.
5. De plaatselijke bibliotheek scherpt bij bibliotheekbezoekers het bewustzijn aan van een mogelijke blinde vlek van westerse superioriteit in aanwezige werken.
6. De plaatselijke bibliotheek voert beleid om meer burgers met en zonder migratie-achtergrond te bereiken

5.2.2 Methodisch

5.2.2.1 Acties

5.2.2.1.1 Voorbeelden

- Bibliotheken maken themalijsten rond diversiteit, racisme en discriminatie
- Bibliotheken organiseren evenementen waarbij auteurs die corrigerend werken tav het westers superioriteitsgevoel, racisme en discriminatie worden uitgenodigd
- Bibliotheken voegen bijlagen toe aan werken die getuigen van westers superioriteitsgevoel en/of refereren naar recensies van deskundigen bij deze boeken. Vb Kuifje in Congo, Robinson Crusoe, Gangreen-reeks van Jef Geeraerts, Rudyard Kipling (zie “De terugkeer van 'Kuifje' Geeraerts naar Congo” en “De nostalgie van de koloniaal”)
- Leesclub over anders lezen van, workshops voor leraars/opvoeders/begeleiders -> alvast blinde vlek aanpakken, met andere ogen naar oude teksten/beelden/... leren kijken

---

¹ Volgens het decreet Lokaal Cultuurbeleid is de openbare bibliotheek "een basisvoorziening waar elke burger terecht kan met zijn vragen over kennis, cultuur, informatie en ontspanning. Ze bemiddelt actief bij het beantwoorden van deze vragen. De openbare bibliotheek is actief op het vlak van geletterdheid, cultuurspreiding en cultuurparticipatie. De bibliotheek werkt in een geest van objectiviteit en vrij van levensbeschouwelijke, politieke en commerciële invloeden."

- Bibliotheken afficheren dat ze dekoloniserend werken en leggen uit hoe ze dat doen
- Bibliotheken bieden kinderboeken aan met diversiteit in rolmodellen (bv. Studio Sesam)
- Mensen met migratieachtergrond (en jongeren in het algemeen) die de bibliotheek bezoeken omwille van internet-voorzieningen, worden begeleid in de andere mogelijkheden van de bibliotheek (ook jongeren in het algemeen); welk beeld geeft het internet trouwens van de samenleving ....
- Opdrachtenspel (laten) maken om samen met jongeren met migratieachtergrond uit te voeren in bibliotheken
- De lokale bibliotheek wordt hernoemd tot “Bibliotheek van Bagdad”. Bezoekers wordt uitgelegd hoe de bibliotheek van Bagdad essentieel was voor de wetenschappelijke ontwikkeling.
- De lokale bibliotheek biedt informatief spelmateriaal aan (https://shop.aanstokerij.be/24-type-spel#/type_spel-koopspel-spelenboek/thema-diversiteit)

5.2.2.1.2 Uitgewerkt voorbeeld “dekoloniseer de bibliotheek”

Doelstelling:

De bib afficheert dat er nog andere boeken zijn dan deze die vertrekken van een koloniaal of eurocentrisch wereldbeeld en doet dit met recensies van deze boeken en met het aanbieden van boeken met een open wereldbeeld.

a) Hoe begin ik eraan?

- de campagne “dekoloniseer de (lokale) samenleving” lijkt me zo zinvol dat ik ga proberen een aantal mensen samen te brengen om te zien wat we in onze stad kunnen doen.
- vraag ik aan het Hand in Hand secretariaat voor coaching of doe ik het zelf?
- effe checken bij een aantal gelijkgezinden
- haal info op via de website van Hand in Hand (www.dekoloniseer.be)

b) Startavond

1. Lees eerst: (eventueel kopieer je de url naar je browser) zie leeswijzer verderop 5.2.2.5
2. Wie betrek je?
  - op de website van de gemeente staan meestal de gegevens van verenigingen en organisaties van het lokale middenveld.
  - ga na of er bij je vrienden- en kennissenkring geïnteresseerden zijn

- vraag bij Hand in Hand om een mail te sturen naar sympathisanten van Hand in Hand in jouw stad/gemeente.
- zie ook https://www.planidoo.be/help/richtlijnen_om_een_team_samen_te_stellen
- voorbeeld van uitnodiging
Beste, onze samenleving bestaat voor een belangrijk deel uit mensen met migratie-achtergrond. Ze moeten dikwijls opboksen tegen racistische vooroordelen en door discriminatie hebben ze meer moeite bij het vinden van werk, een huis of geschikt onderwijs. Dit heeft veel te maken met de geschiedenis van de laatste 500 jaar waarbij mensen uit andere continenten werden afgeschilderd als minderwaardig.
We willen in onze stad bekijken hoe we deel kunnen zijn van een tegenbeweging. Hand in Hand tegen racisme vzw heeft onlangs een campagne gelanceerd waarvan we gebruik kunnen maken: zie anti-racisme.be.
Heb jij goesting en tijd om hierrond samen te zitten? Zo ja, kom dan op XXXX naar YYYYY. Tot dan.

3. Voorbeeld van agenda

- welkom
- wat is de campagne “dekoloniseer de (lokale) samenleving”?
- reacties
- wat kunnen we in onze stad/gemeente doen?
- afspraken
- volgende vergadering
- iedereen bedankt

4. doel formuleren

vb. De bib afficheert dat er nog andere boeken zijn dan deze die vertrekken van een koloniaal of eurocentrisch wereldbeeld en doet dit met recensies van deze boeken en met het aanbieden van boeken met een open en wereldbeeld.

c. Hoe verder?

1. Er is een akkoord over de voorlopige doelstelling
2. Veldonderzoek in bibliotheek
  - welke boeken / strips / media zijn aanwezig
  - "fout" eurocentrisch, getuigend van superioriteitsgevoel, met verkeerd rolmodel voor kinderen
  - met open wereldbeeld
  - werkt de bib met themaweken?
  - gesprek met regelmatige bezoekers
  - zie leeswijzer 5.2.2.5

3. voorbereiding verkennend gesprek met bibliothecaris
  - uitleg over campagne
  - verwijzen naar <https://www.vvbad.be> de Vlaamse Vereniging voor Bibliotheek, Archief & Documentatie
  - Misschien wil de bibliotheek wel verder gaan dan voorzien in de voorlopige doelstelling, daarom:
  - wat wordt minimumvraag en maximumvraag aan bibliothecaris?
    - enkel boeken aanbieden met open wereldbeeld + afficheren "dekolonisering"
    - themaweek met aanbod van het betere werk
    - ochtendgesprek met auteur uit sesam-reeks?
    - Bibliotheken organiseren evenementen waarbij auteurs die corrigerend werken tav het westers superioriteitsgevoel, racisme en discriminatie worden uitgenodigd
    - bijlagen worden toegevoegd aan werken die getuigen van westers superioriteitsgevoel en/of refereren naar recensies van deskundigen. Vb Kuifje in Congo, Robinson Crusoe, Gangreen-reeks van Jef Geeraerts, Rudyard Kipling (zie "De terugkeer van 'Kuifje' Geeraerts naar Congo" en "De nostalgie van de koloniaal")
    - Leesclub over anders lezen van, workshops voor leraars/opvoeders/begeleiders -> alvast blinde vlek aanpakken, met andere ogen naar oude teksten/beelden/... leren kijken
    - aanbieden van kinderboeken met diversiteit in rolmodellen (bv Studio Sesam)
    - Mensen met migratieachtergrond (en jongeren in het algemeen) die de bibliotheek bezoeken omwille van internet-voorzieningen, worden begeleid in de andere mogelijkheden van de bibliotheek (ook jongeren in het algemeen); welk beeld geeft het internet trouwens van de samenleving ....
    - De lokale bibliotheek wordt hernoemd tot "Bibliotheek van Bagdad". Bezoekers wordt uitgelegd hoe de bibliotheek van Bagdad essentieel was voor de wetenschappelijke ontwikkeling.
    - Aanbieden van informatief spelmateriaal (https://shop.aanstokerij.be/24-type-spel#/type_spel-koopspel-spielenboek/thema-diversiteit)
    - - ....
4. gesprek met bibliothecaris
  - kies een moment dat je niet onder tijdsdruk staat
  - breng materiaal mee
  - geef voorbeelden van andere bibliotheken

- zoek naar een win-win uitkomst
- 5 evaluatie
  - wat zijn de mogelijkheden
  - aanpassen minimum- en maximumvraag
- 6 voorbereiding diepgaand gesprek met bibliothecaris
- 7 gesprek met bibliothecaris
- 8 evaluatie van het diepgaand gesprek
- 9 uitrollen van de actie
Kader actie in #DekoloniseerMijnBib
- 10 laat actie weten aan Hand in Hand
- 11 Evaluatie

5.2.2.2 Actoren (wie kan het aanpakken?)

- (kleine) groepen (bestaande en nieuwe) in (centrum)steden en eventueel andere steden en gemeenten, samengesteld uit bewuste burgers die reeds gevoelig zijn voor de problematiek van diversiteit, racisme en discriminatie
- Individuele bewuste burgers

5.2.2.3 Doelpubliek (wie willen we bereiken?)

- Bibliotheekbezoekers en mogelijke bibliotheekbezoekers (via publieksgerichte activiteiten)
- bibliotheekmedewerkers
- Lokale media
- Facebookvrienden van actoren
- Lokale beleidsvoerders
- Lokaal middenveld
- Mede-actoren in andere steden (o.a. via platform website)
- Achterban van Hand in Hand (o.a. via platform website)
- Significant deel van de inwoners

5.2.2.4 Ondersteuning op www.dekoloniseer.be

In de loop van de campagne verzamelen we op de campagnewebsite een aantal ondersteunende inhoudelijke en methodische materialen voor dit deelterrain. We roepen alle sympathisanten op om hieraan mee te werken en suggesties te bezorgen. Het gaat om:

- 1° Good practices: welke bibliotheken zijn goed bezig en hoe doen ze dat?
- 2° Antwoorden op vooroordelen en negatieve reacties: in de loop van de campagne zullen er vermoedelijk allerlei bezwaren en tegenargumenten worden geuit. Op de website willen we hier een antwoord op geven.
- 3° Citaten van deskundigen over dit thema.
- 4° Storytelling: persoonlijke verhalen over dit thema, die door iedereen kunnen binnengebracht worden.
- 5° Materialen: zie de campagnematerialen.

6° Leeswijzer, zie ook hieronder.

5.2.2.5 leeswijzer (eventueel url kopiëren naar je browser)

- https://www.planidoo.be/help/richtlijnen_om_een_team_samen_te_stellen
- https://www.planidoo.be/help/de_5_valkuilen_van_teamwork
- de info van Hand in Hand: <http://www.anti-racisme.be>
- <http://www.studiosesam.be>
- <http://coolmompicks.com/blog/2015/07/07/12-childrens-book-help-talk-to-kids-about-prejudice/>
- Beroepscode van de bibliothecaris:
<https://www.vvbad.be/bericht/beroepscode-voor-informatieprofessionals-bibliotheken-en-documentatiecentra>
- Voorbeelden tonen hoe de Beroepscode voor informatieprofessionals in bibliotheken en documentatiecentra in de praktijk gebruikt kan worden:
<https://www.vvbad.be/bericht/beroepscode-voor-informatieprofessionals-bibliotheken-en-documentatiecentra-cases>
- Verslag Inspiratiedag diversiteit en lezen:
http://lezerskabinet.be/verslag_inspiratiedag_diversiteit_en_lezen.pdf

5.3 School

5.3.1 Inhoudelijk

5.3.1.1 Situering

- De leefbaarheidsmonitor van de stad Gent: *“In de Leefbaarheidsmonitor werden de personen die discriminatie hebben ondervonden, bevraagd naar de situatie waarin ze gediscrimineerd zijn geworden. Binnen deze groep respondenten is 15,3% gediscrimineerd op school.”*
- Migratie- en integratiemonitor 2015: *“In het schooljaar 2013-2014 had 20% respectievelijk 17% van de leerlingen in het gewoon kleuter- en lager onderwijs een niet- Nederlandse thuistaal, in het voltijds gewoon secundair onderwijs is dit 12%. Leerlingen met een vreemde nationaliteit of met een vreemde thuistaal die niet meer leerplichtig zijn verlaten beduidend vaker het secundair onderwijs zonder diploma: 26% van de niet-leerplichtige leerlingen met een EU-nationaliteit en 46% van de niet-leerplichtige leerlingen met een niet-EU-nationaliteit, tegenover 10% van de Belgische niet-leerplichtige leerlingen”.*
- Toch krijgen jongeren met een migratieachtergrond sneller een C-attest dan andere leerlingen die dezelfde resultaten behaalden (http://www.standaard.be/cnt/dmf20150930_01894974)
- Niemand zal ontkennen dat het onderwijs één van de belangrijkste sectoren van de samenleving is. Samen vormen onze scholen de weerspiegeling van de samenstelling van de maatschappij van morgen. Toch blijven nog een belangrijk deel van de scholen streven naar een homogene leerlingenpopulatie. Deze witte concentratiescholen zijn daarom al minder gewapend voor een aangepast leerprogramma.
- Het is echter niet omdat witte en gekleurde kinderen in de klas zitten, dat het onderwijs aangepast is aan de realiteit. Orhan Agirdag zegt het zo: *“Wat je onderwezen krijgt is belangrijker dan met wie je in contact komt. Op school leren we dat Columbus Amerika ‘ontdekt’ heeft. Dat vind ik erger. Het is belangrijk dat je een curriculum aangeboden krijgt dat wereldse realiteiten bevat. Vandaag gebeurt het omgekeerde. Ook de ‘val’ van Constantinopel benaderen wij op een zeer eurocentrische manier. Verschillende perspectieven aanbieden over geschiedenis is belangrijker dan dat je samen met een Turks kind in de klas zit. Ik heb op school moeten leren dat een Belgische koning met een witte baard, een beetje als Sinterklaas, zo vriendelijk was dat hij een Afrikaans land kocht en dat cadeau deed aan België: Congo.”* (<http://www.zamanvandaag.nl/nieuws/belgië/11791/institutioneel-racisme-geeft-gekleurde-leerlingen-andere-startpositie>)
- Nog Orhan Agirdag: *“De structuur van het onderwijs, de inhouden van de curricula en zelfs de typische tijdsindeling op school reflecteren de privileges van de*

blanke en welgestelde groepen. Eenvoudig voorbeeld: oudercontacten gaan altijd 's avond door. Perfect op maat van het middenklassengezin waar van 9 tot 5 gewerkt wordt, maar niet voor de alleenstaande moeder die avondwerk moet doet.” En nog: “Een startpunt voor emancipatorisch onderwijs is het (h)erkennen van deze sociale en etnische privileges. Inzicht ter zake verdient een plaats binnen het curriculum: we moeten erover kunnen praten met onze leerlingen. Alleen als we ons bewust zijn van deze privileges, kunnen we ze op termijn ongedaan kunnen.”
[\(http://www.demorgen.be/binnenland/ongelijkheid-in-het-onderwijs-is-ook-een-kwestie-van-privileges-bedf19de/\)](http://www.demorgen.be/binnenland/ongelijkheid-in-het-onderwijs-is-ook-een-kwestie-van-privileges-bedf19de/)

- Rolmodellen zijn belangrijk voor alle kinderen. Een divers lerarenkorps is dan ook belangrijk. Per definitie God als blanke man voorstellen en geen graten zien in een Zwarte Piet zijn niet bevorderlijk voor het gevoel van eigenwaarde van kinderen met een migratie-achtergrond.
- Racisme en discriminatie zijn nog (sterk) aanwezig in het onderwijs. Vele mensen met migratieachtergrond herinneren zich denigrerende uitlatingen van leraren en/of pesterijen in de school
  - Talenten kunnen zich maar ontwikkelen als leerling zich erkend weet (en omgekeerd, prestaties gaan pijlsnel omlaag als de leerling bewust of onbewust als minderwaardig behandeld wordt)
  - Leraren reageren dikwijls ongepast op - of zeggen zelf - “waarom zijn alle moslims terroristen?”
  - Het Belgisch onderwijs bestendigt de sociale ongelijkheid
  - <http://www.mo.be/artikel/wat-racisme-met-een-kind-doet>
  - Weg van genderstereotiepe studierichtingen
  - zie ook ‘Institutioneel racisme geeft gekleurde leerlingen andere startpositie’
 (<http://www.zamanvandaag.nl/nieuws/belgië/11791/institutioneel-racisme-geeft-gekleurde-leerlingen-andere-startpositie>)
- Huidige onderwijssysteem = Watervalsysteem (ASO, BSO..).
- Schoolboeken zijn zeer Westers gecentreerd (White Books)
- Stereotyperingen van “de Ander”; van bepaalde feesten/tradities;
- Geschiedenislessen soms met gebrek aan een kritische kijk op de wereld, te eurocentrisch
- Er zijn subsidies om Vlaamse/Nederlandse boeken te vertalen naar andere talen, maar niet voor de omgekeerde beweging. We zijn dus nog altijd bezig met ‘missiewerk’ en niet met ‘de wereld leren kennen’.

5.3.1.2 Algemene doelstellingen

- Lerarenopleiding
  - Ons onderwijs moet zich meer afstemmen op de aanwezige **diversiteit** in onze samenleving. De lerarenopleiding moet meer mensen met diverse afkomst aantrekken zodat a.s.a.p. het lerarenkorps diverser wordt en multiculturele **rolmodellen** aangeboden worden aan de leerlingen
  - Aangepaste lerarenopleiding met oog voor diversiteit (skolo.org)

- Persoonlijkheidsvorming van de leerkrachten; houding leerkrachten! - > gezonde nieuwsgierige kijk, open, liefdevol, welbevinden van elk kind.
- Lerarenopleiding: vertrouwen in studenten, ook vertrouwen in leerlingen
- Leerkracht kritisch leren kijken naar methode. Bijv. hulpverlening -> bevoogdende, "goede bedoelingen" -> geloven niet in kracht van individuen zelf
- Meer pedagogiek in alle opleidingen
- Meer zelfkritiek en zelfreflectie is nodig. "To go behind the confrontation" = eerst zelfkritisch etc.
- Leerkrachten kennen de realiteit van hun studenten vaak niet.
- Diversiteit als competentie
- Leerkrachten -> verplichte stage laten lopen in grote steden
- Lerarenopleiding -> moet meer mensen met diverse afkomst aantrekken
- Houding leerkracht: opletten voor stereotypen..., écht luisteren en waarderen
- Leerkrachten bewustmaken van hun kijk op de deontologische code

- Omkadering leerkrachten
Niet enkel lerarenopleiding (want moeilijk als je als leerkracht in een team komt). Ook pedagogische begeleidingsdiensten zijn hier belangrijke partner in!

- Dialoog
  - Concept: nieuwe autoriteit
  - Actieve, participerende rol van de leerlingen (leerkracht niet als persoon die kennis overbrengt, maar het proces bij leerlingen coacht en stimuleert)
  - Meer overleg tussen docenten, proffen, realiteit, leerlingen

- Onderwijs MOET functie van sociale hefboom blijven hebben

- Betrekken ouders
  - Vertrekken van de rijkdom van de ouders, iedereen heeft rijkdom (<- > visie van leerkrachten: "ja, maar die ouders spreken niet eens de taal")
  - Leefwereld van de ouders van de leerlingen leren kennen! (moeilijk in secundair onderwijs (pubers)); leren waarderen, zo worden ook de kids meer gewaardeerd; ouders die niet naar school komen: altijd als het slecht is, blijft liever thuis....
  - Ouders uitnodigen, echt nieuwsgierig zijn en verhalen willen horen als school (= ook vaak confronterend)

- Hoe naar meer diversiteit?
  - Gevaar van één culturele dag of projectweek en dan stopt het ... Geen projectdag, maar proces.

- Hoe diversiteitscompetentie invullen? Gevaar van toch andere culturen te benaderen, te leren kennen, vanuit eurocentrisch perspectief . = belangrijke vraag om ons te stellen
- Mensen met andere etnische origine laten meedraaien in scholen. IN het schoolgebeuren, mensen krijgen een functie.

- Thuistaal is belangrijk (zie ook Taal, onderwijs en de samenleving van Jan Blommaert en Piet Van Avermaet). Meertaligheid is een TROEF.

- Geen eurocentrisch onderwijs met een vertekend beeld van de geschiedenis
  - Uitgeverijen maken aangepaste handboeken (<http://www.skolo.org/spip.php?article1851>)
  - Originele namen gebruiken van rivieren, bergen, volkeren, ...
  - Geschiedenis van volkeren begint niet met de komst van kolonistoren
  - Alle levensbeschouwingen moeten hun plaats krijgen
  - Koloniale geschiedenis contextualiseren (geen verzwijging van kolonisatie/verleden)
  - Koloniale geschiedenis/propaganda + opbouw van racisme moet aangeleerd worden. Vaak helpt kennis van deze mechanismen bij de bewustmaking ervan (-> ook in de geschiedenislessen)

- Racisme en discriminatie van lerarencorps wordt niet getolereerd.

5.3.1.3 Campagnedoelstellingen

- De lokale school zorgt voor zichtbaarheid van alle aanwezige levensbeschouwingen
- De lokale school biedt haar leerlingen educatieve uitstappen aan waarin het westers superioriteitsgevoel ter discussie wordt gesteld. We willen bewustmaking bevorderen, niet anti-westers worden.
- De lokale school screent haar handboeken op aan/afwezigheid van westers superioriteitsgevoel (hedendaagse machtsverhoudingen)
- De lokale school voert een actief beleid om bestaande goed practices van andere scholen in overweging te nemen
- De lokale school toont haar waardering voor alle aanwezige culturen.
- De lokale school zorgt ervoor dat leerlingen erkend worden in hun levensbeschouwing en dat haar evenementen niet vervreemdend of beledigend werken.
- De lokale school bevestigt in haar praktijk dat de thuistaal van de leerlingen belangrijk is voor de taalontwikkeling en identiteitsvorming van de leerlingen.
- De lokale school voert een aangepast beleid tegenover racisme en discriminatie in het kader van campagnes tegen pesten.
- De lokale school ontwikkelt een proces waardoor meer ouders met migratie-achtergrond betrokken worden bij de school.
- Lokale OverlegPlatformen (LOP) maken deel uit van bovenstaande doelstellingen (<http://www.lop.be/LOP/default.asp>)

5.3.2 Methodisch

5.3.2.1 Acties

5.3.2.1.1 Actievoorbeelden

- Zichtbaarheid van alle levensbeschouwelijke feesten
- Bezoek aan Midden-Afrika museum Tervuren in 2017
- Bezoek aan Holocaust museum Mechelen
- Bezoek aan het Fort Van Breendonk (in Willebroek)
- Screenen van handboeken op aan/afwezigheid van superioriteitsgevoel (ook lokaal interessant), al dan niet met hulp van DocAtlas (<http://www.provincieantwerpen.be/aanbod/dwep/docatlas/documentatiecentrum-atlas.html>)
- Good practices in de kijker zetten
- School zonder racisme dag
- Sint-Niklaasfeest met een aanvaardbare Piet voor alle kinderen
Zie ook Nederlands scholenpakket:
<http://nederlandwordtbeter.nl/organisatie-projecten/educatie/de-geschiedenis-van-sint-en-piet/introductie/>
- Hoofddoekenverbod moet weg (zie ook uitspraak Raad van State) -> moet ook lokaal worden toegepast (zie Orhan Agirdag e.a.)
- Erkenning en onderwijs over de misdadige kolonisering van Congo door België en zijn koning (educatief handboek voor leerkrachten: “Congo: kolonisatie/dekolonisatie. De geschiedenis in documenten.” Van KMMA) (ook lokaal: gesprek/discussie met onderwijzers/leraren/directie/ouders)
- De lokale school werkt aan wereldburgerschap (<http://www.kleurbekennen.be>)
- Lectorlijsten: scholen werken dikwijls met vaste lijstjes ‘aanbevolen lectuur’. Soms is dat verplichte lectuur, soms een lijstje waar leerlingen een of een paar titels uit moeten kiezen voor een boekbespreking. Het zou goed zijn als daar boeken op staan die te maken hebben met ons koloniaal verleden, racisme, Afrikaanse (en andere) diaspora, enz. (Hier is kruisbestuiving mogelijk met ‘dekoloniseermijnbib’.)
-

5.3.2.1.2 Uitgewerkt voorbeeld

Zie hoofdstuk 5.1.2 voor het modelvoorbeeld van aanpak in het algemeen. Dit kan ook toegepast worden op acties in het onderwijs maar we hebben niet direct een rangorde gemaakt in de mogelijke acties. De situatie kan immers enorm verschillen afhankelijk van de gemeente, het schoolnet en de individuele school. Veel hangt af van directie en lerarenkorps.

Bij het uitwerken van een lokale actie kan je wel de methodische indeling van het modelvoorbeeld volgen en rekening houden met de voorgestelde actiecriteria (5.1.3).

5.3.2.2 Actoren (wie kan het aanpakken?)

- (kleine) groepen (bestaande en nieuwe) in (centrum)steden en eventueel andere steden en gemeenten, samengesteld uit bewuste burgers die reeds gevoelig zijn voor de problematiek van diversiteit, racisme en discriminatie
- Individuele bewuste burgers

5.3.2.3 Doelpubliek (wie willen we bereiken?)

- Leraren lager en secundair
- Ouderverenigingen lager en secundair
- Lokale media
- Facebookvrienden van actoren
- Lokale beleidsvoerders
- Lokaal middenveld
- Mede-actoren in andere steden
- Achterban van Hand in Hand

5.3.2.4 Ondersteuning op www.dekoloniseer.be

In de loop van de campagne verzamelen we op de campagnewebsite een aantal ondersteunende inhoudelijke en methodische materialen voor dit deel terrein "onderwijs". We roepen alle sympathisanten op om hieraan mee te werken en suggesties te bezorgen.

Het gaat om:

1° Good practices: welke scholen zijn goed bezig en hoe doen ze dat?

2° Antwoorden op vooroordelen en negatieve reacties: in de loop van de campagne zullen er vermoedelijk allerlei bezwaren en tegenargumenten worden geuit. Op de website willen we hier een antwoord op geven.

3° Citaten van deskundigen over het thema onderwijs.

4° Storytelling: persoonlijke verhalen over onderwijs, die door iedereen kunnen binnengebracht worden.

5° Materialen: zie de campagnematerialen.

6° Leeswijzer.

5.4 Stad

Dit onderdeel van de campagne gaat vooral over de manier waarop een stad/gemeente zich presenteert aan de buitenwereld. Zowel in de publieke ruimte (monumenten, straatnamen, ...) als in haar communicatie (voorlichtingsbeleid, toerisme, ...). Het stedelijk cultuurbeleid situeert zich deels ook op het deelterrein lokale tradities en het deelterrein bibliotheken.

Hieronder spreken we vooral over "steden" maar dat kan ook wel als "gemeenten" gelezen worden, zeker als het over grotere gemeenten gaat.

5.4.1 Inhoudelijk

5.4.1.1 Situering

- Steeds meer mensen wonen in stedelijke omgevingen en deze steden zijn bij uitstek de plaats waar de diversiteit gestalte krijgt. Dit gaat ook gepaard met conflicten, wat een kenmerk is van elke normale samenleving.
- Vele steden presenteren zichzelf nog als een homogeen witte christelijke samenleving met referenties naar een heldhaftig verleden waarin westerse superioriteit belangrijk is.
- Vele steden voeren een cultuurbeleid dat nog uitgaat van een wit cultuurbeleven (een quasi vanzelfsprekende voorkeursbehandeling van de autochtone cultuur, die niet in vraag wordt gesteld)
- Vele steden voeren een beleid dat onverschillig tot argwanend of zelfs vijandig staat tegenover andere culturen en/of vertonen een (onbewuste) blinde vlek op dit terrein
- Vele steden voeren geen beleid tegen racisme en discriminatie op gebied van woning, arbeid, onderwijs
- Mensen met een migratie-achtergrond zijn ondervertegenwoordigd in adviesraden of andere vormen van participatie van het stedelijk beleid

5.4.1.2 Algemene doelstellingen

- We verwijzen naar het campagnekader en de overkoepelende doelstellingen in de inleidende teksten. Deze passen we toe op dit terrein.
- We streven er naar dat iedere burger zijn plaats vindt in de stad en dat de stedelijke uitingen van westerse superioriteit en relieken uit de kolonisatie een andere presentatie en duiding krijgen.

- Steden voeren een actieve politiek om alle bevolkingsgroepen en burgers van diverse afkomst te betrekken bij het beleid. Daarbij wordt rekening gehouden met verschillende geschiedenissen van de burgers en wordt gezorgd voor een werkelijk gelijkheidsbeleid waarin uitsluitingsmechanismen worden bestreden.
- Steden erkennen de historische bijdrage van mensen met een migratieachtergrond aan onze samenleving én gaan op zoek naar meerdere perspectieven om de toekomst van de stad uit te bouwen

5.4.1.3 Campagnedoelstellingen

- We maken een inventaris van straatnamen én beelden die de kolonisatie en dergelijke verheerlijken én we duiden die correct
- Namen van straten die verwijzen naar koloniale periode worden in eerste instantie in het openbaar van duiding voorzien en eventueel hernoemd met respect voor de diverse samenstelling van de stad (kan ook een symbolische hernoeming zijn) (wel opletten voor een witwasoperatie, het koloniale verleden niet wegwissen)
- Monumenten die verwijzen naar westerse superioriteit krijgen een informatieve tekstplaat met duiding over het monument en haar verwijzingen
- Stadsplan maken voor Stad van de Toekomst, waarin de verschillende perspectieven aanwezig zijn
- Of een periodieke symbolische herbenoeming van het belangrijkste plein van de stad vanuit verschillende perspectieven
- Promotie voor de stad wordt gevoerd met tekst en beeld die recht doen aan de diverse samenstelling van de stad
- Het beleid besteedt aandacht aan feesten van alle aanwezige levensbeschouwingen (zie ook deelsterrein tradities)
- De stad voert een actief (actiever) beleid om cultuuruitingen van andere culturen te ondersteunen en te promoten, zonder te vervallen in exotisme of in culturele stereotypen
- Ngo's worden bewust gemaakt van hun soms paternalistische invulling van andere culturen.

5.4.2 Methodisch

5.4.2.1 Acties

5.4.2.1.1 Lijst van mogelijke acties (niet uitputtend)

- Sint-Niklaasfeest met aangepaste kleurpieten en -miekes (<https://www.facebook.com/pietenplanvlaanderen/?fref=ts>) (zie ook deelsterrein tradities)
- Evenementen rond geschiedenis van minderheden in de stad (Amazigh festival, “dis-moi wie ik ben”-expo, Feest van de migrant ...)
- good practices worden in de verf gezet
- hoofddoekenverbod weg voor alle ambtenaren

- referenties naar kolonisatie krijgen context
- herbenoemen “foute” straatnamen door goedgekozen alternatieven
- ijveren voor een antidiscriminatiebeleid
- reuzenstoet Borgerhout anders inkleuren
- samenwerking met GROS (gemeentelijke raad voor ontwikkelingsamenwerking) over SDG’s (sustainable development goal) 10 (tegen ongelijkheid) en 11 (inclusieve steden) (kan ook deels voor de andere actieterreinen en de campagne in haar geheel)
- samenwerking met groepen die (vooral) mikken op mensen met migratieachtergrond
- stadsplan maken voor “stad van de toekomst” waarin inbreng en geschiedenis van alle inwoners gehonoreerd worden
- bij “herbenoemen” van straat/plein ook feest errond
- tegenmonument creëren voor “foute” monumenten
- Organiseren van groovalicious party’s waar verschillende perspectieven van mensen met een migratieachtergrond aan bod komen
- Stadswandelingen met aandacht voor het gekoloniseerde verleden én het diverse heden

5.4.2.1.2 Uitgewerkt voorbeeld

Doelstelling: we trekken de aandacht op het onverwerkte verleden versus de superdiverse toekomst in onze stad door met een kleurrijke stoet langs een aantal symbolische plekken te trekken. Enerzijds langs een aantal monumenten, straten die verwijzen naar het koloniale verleden, anderzijds langs een aantal plaatsen waar positieve initiatieven plaats vinden die perspectief geven op een nieuwe gedekoloniseerde toekomst.

Zo willen we zowel de ogen openen voor de blinde vlek over het verleden als tegelijk een positieve boodschap brengen voor de toekomst van de stad.

Mogelijke uitwerking

1) Algemeen

a) hoe begin ik eraan + b) startavond -> zie standaard-opstartmodel achteraan (= gelijk voor alle terreinen)

2) Specifiek, enkele mogelijke stapjes

a) Veldonderzoek en voorbereiding

- in kaart brengen koloniale relieken in onze stad
- de plaatsen in kaart brengen waar gewerkt wordt aan een superdiverse toekomst of waar die toekomst zichtbaar wordt (bv stadstuinen in Gent, waar mensen van verschillende achtergronden samen werken aan een toekomstproject, cfr. Pascal Debruyne)
- zoeken naar mogelijke partners: verenigingen van mensen met een migratieachtergrond, kunstenaars, Noord-Zuidbeweging, ...
- wat gebeurt er al, wie is hierrond actief (geen warm water uitvinden)
- good practices elders
- info opzoeken

- ...

b) Overleg en uitwerking

- contacten leggen met geïnteresseerde partners
- samen actie verder uitwerken
- keuzes maken van locaties en motiveren
- inhoudelijk goed voorbereiden
- nadenken over (politieke) eisen
- ...

c) Actie zelf

- kleurrijke stoet samenstellen (niet per se de macht van het getal) (media!)
- storytelling aan symbolische plekken door mensen met een migratieachtergrond (zowel de relieken van de kolonisatie als de plekken waar de toekomst zichtbaar wordt)
- bordjes met duiding plaatsen aan de monumenten
- feestelijke vlaggen aan de positieve, gedekoloniseerde initiatieven
- breed uitnodigen voor deze dekoloniserende stoet (stadswandeling)

Noot: een meer eenvoudige variante kan erin bestaan de actie te beperken tot koloniale monumenten in de stad.

5.4.2.2 Actoren (wie kan het aanpakken?)

- (kleine) groepen (bestaande en nieuwe) in (centrum)steden en eventueel andere steden en gemeenten, samengesteld uit bewuste burgers die reeds gevoelig zijn voor de problematiek van diversiteit, racisme en discriminatie

5.4.2.3 Doelpubliek (wie willen we bereiken?)

- Lokale media
- Facebookvrienden van actoren
- Lokale beleidsvoerders
- Lokaal middenveld
- Mede-actoren in andere steden
- Achterban van Hand in Hand
- Significant deel van de inwoners

5.4.2.4 Good practices

- Duiding bij standbeeld Pater De Deken in Wilrijk (http://www.gva.be/cnt/blllu_01692468/plakkaat-geeft-duiding-bij-standbeeld-pater-de-deken)
- Nelson Mandela-brug Oostende (naamsverandering in 2014 van bestaande brug)

- tentoonstelling van Atlas "welkom in mijn stad" (<http://www.welkominmijnstad.be/>).
Dit bestond uit panelen op de Groenplaats waar Antwerpenaren met niet-Antwerpse roots hun verhaal vertelden, of bv. hoe mensen de veranderende samenstelling van bepaalde wijken ervaren. Heel persoonlijke en aansprekende portretten. Er waren veel verschillende profielen (muzikanten, een islamitische rechtenstudente, een café-uitbaatster, ...). De panelen waren heel toegankelijk opgesteld op de Groenplaats, en je kon zien dat mensen spontaan de panelen begonnen te lezen. Teksten waren in 3 talen, en er was een QR code zodat je het vervolg van de verhalen online kon lezen.
- good practice "Witte rozen": is een Oostendse vereniging voor vrouwen en kinderen met leden met een zeer diverse culturele achtergronden (Libanon, Irak, Marokko, Turkije, Pakistan,...). Ze willen dames uit verschillende culturen samenbrengen. Ze willen tevens focussen op de gelijkenissen tussen vrouwen en niet de verschillen. Hiervoor organiseren ze heel uiteenlopende activiteiten voor en door vrouwen.
- project De Brug Over: De Brug Over is een intergenerationeel project dat als doel heeft de generatiekloof tussen jongeren en actieve senioren te verkleinen. Om de vooroordelen tussen de verschillende generaties te verminderen willen we, als sociaal cultureel werkers, op deze manier bijdragen aan een aangename kennismaking tussen deze doelgroepen.
De uitgangspunten om dit project te lanceren zijn de actuele thema's vergrijzing, jongeren in de stedelijke omgeving en de generatiekloof. We willen dat iedereen met elkaar kan samenleven, dus geven we jongeren en ouderen de kans zichzelf te ontplooien met eenzelfde doel.
Het betreft eveneens een doelgroepoverschrijdende culturele aanpak met als opzet het bespreekbaar maken van maatschappelijk moeilijke thema's. Het is een project dat anderen reeds inspireerde en/of helemaal meegaat in de tijdsgeest van digital storytelling zoals bvb 'Stemmen uit de stad' van Stampmedia en 'GenerationM' (VRT op FB).

5.4.2.5 Ondersteuning op www.dekoloniseer.be

In de loop van de campagne verzamelen we op de campagnewebsite een aantal ondersteunende inhoudelijke en methodische materialen voor dit deelterrain. We roepen alle sympathisanten op om hieraan mee te werken en suggesties te bezorgen. Het gaat om:

1° Good practices: waar zijn hierover al goede acties gevoerd en hoe deden ze dat? Zie hierboven voor enkele voorbeelden.

2° Antwoorden op vooroordelen en negatieve reacties: in de loop van de campagne zullen er vermoedelijk allerlei bezwaren en tegenargumenten worden geuit. Op de website willen we hier een antwoord op geven.

3° Citaten van deskundigen over dit thema.

4° Storytelling: persoonlijke verhalen over de publieke ruimte, die door iedereen kunnen binnengebracht worden.

5° Materialen: zie de campagnematerialen.

6° Leeswijzer.

5.5 Traditie

'Traditie is het brandend houden van de vlam, niet het koesteren van de as'

Als we het hebben over tradities dan krijgen we het geheel moeilijk vevat in een nota. Het gaat immers over wat mensen denken, voelen en doen doorheen de tijd. Voor de ene gaat het over rituelen en voor de andere wordt het eerder spiritueel ingevuld. Men kan het niet loskoppelen van onze geschiedenis, ons verleden, zo ook niet van onze toekomst.

In dat opzicht leek het ons goed om vanuit één of meerdere definitie(s) te vertrekken en proberen we onderstaand een korte situering te doen van waaruit #dekoloniseermijntraditie mogelijks kan starten .

Een traditie (Latijn: trádere, overleveren) is een gebruik of gewoonte die van de ene generatie op de andere wordt doorgegeven. De functie hiervan is het in stand houden van de maatschappelijke stabiliteit.

De vraag die we ons stellen is hoe dat vorm krijgt in een superdiverse samenleving? Op welke manier kunnen die diverse varianten op tradities uiting krijgen? En vooral welke structurele denkkaders moeten hiervoor sneuvelen? Dekoloniseer de tradities!

5.5.1 Inhoudelijk

"(Blindly) following ancient customs and traditions does not mean that the dead are alive, but that the living are dead" Ibn Khaldun

5.5.1.1 Situering

We schetsen hierbij enkele pistes die mogelijks voer voor discussie zijn om het dekoloniseringsproces rond tradities te starten. Het verhaal situeert zich heel snel in tegenstellingen die vandaag ons alom bekend zijn, namelijk Westers / niet – Westers, Moslim / niet – moslim , Meerderheid / minderheid, Nederlands / anderstalig, Insluiting / uitsluiting,....

- Vanuit het gekoloniseerde verleden zijn er in het Westen een aantal tradities overgebleven die een vertekend of zelfs een denigrerend beeld schetsen van de niet-westerling. Vaak is het een verbeelding en of een verandering van invulling van een nog ouder gebruik, die in zijn oorsprong niet of minder racistisch was. Denk hierbij aan de figuur van "zwarte piet". Hier zie je duidelijk hoe de hulpjes van de Sint onze Kindervriend evolueren naar een zwarte met zichtbare verwijzingen van een volk en waar de link met koloniaal

Afrika snel kan gemaakt worden. Een ander voorbeeld is dat van de *blackface Noirauds*².

- In de huidige samenleving blijkt het heel moeilijk te zijn om enerzijds het debat over en uit de tijd van de kolonisatie te bespreken en anderzijds nog veel moeilijker om de relieken daarvan effectief aan te pakken. Er is als het ware een soort collectieve blinde vlek ontstaan . Als het debat toch aangezwengeld wordt , hoofdzakelijk vanuit mensen met een migratieachtergrond, leidt dit tot defensieve reacties en polarisatie. Stellingen als ‘ zij moeten zich aanpassen’ en ‘ onze tradities in ere houden’, worden dan conclusies van debatten. Het in stand houden van eigen geijkte tradities lijkt een starre houding. Ze in vraag stellen haast uitgesloten. Dit geldt dan niet meer als het over andere tradities gaat. De jaarlijkse discussies over ‘Offerfeest’, ‘Ramadan’,... worden heftiger en krijgen een maatschappelijke stempel van ‘ niet meer van deze tijd’, ‘ fout omwille van invulling’,.... Het is een debat dat op het scherp van de snee wordt gevoerd.
- Tegelijkertijd worden tradities én waarden, in ruime zin, gekoppeld aan het ‘Verlichtingsdenken’, waar de democratie en de vrijheid centraal staan. De verlichting is als het ware eigen aan het Westen, waardoor andere tradities en waarden geen of weinig plaats krijgen. Je kan stellen dat alles wat afwijkt van de eigen voorgeschiedenis niet gedeeld wordt. De laatste decennia leidde dit vooral tot discussies over de door de islam of andere religies geïnspireerde waarden en normen. Ook in deze discussies speelt opnieuw een gigantische blinde vlek, met twee maten en twee gewichten tot gevolg. Men ziet de splinter in het oog van de andere maar niet de balk in het eigen ogen. Enkele hangijzers ter illustratie:
  - Kleding : Getuigt het dragen van een hoofddoek of andere klederdracht van bezwijken aan de druk van medemoslims? Getuigt het dragen van een nauwelijks verhullende doorkijkblouse van bezwijken aan de druk van het westers schoonheidsideaal? Beide discussies gaan over de normering van vrouwen en hun klederdracht. Maar hoe kijken we naar vrouwen? Hier zie je vooral de discrepantie tussen emancipatie en onderdrukking en de invulling die er men er aan geeft. Is de emancipatie van de westerse vrouw hoofdzakelijk het gevolg van de secularisatie? Wil dat zeggen dat er geen andere manier is om te emanciperen? Kan dat ook via een religie, via de islam?
  - Omgang: Het al dan niet geven van een handdruk aan vrouwen / mannen. Is dat een vereiste voor respect? Maakt het naakt douchen van voetballers essentieel deel uit van onze spelcultuur of moet het echt gaan over het genot van het spel voor iedereen?
  - Neutraliteit: moet de neutraliteit die van de onderwijsinstelling verwacht wordt, opgedrongen worden aan de leerlingen? Betekent diversiteit dat je de diversiteit onzichtbaar maakt?

---

² http://www.demorgen.be/opinie/wat-doen-die-racistische-clowns-in-de-21ste-eeuw-b5c59649/?utm_source=demorgen

- Politiek : Zijn de verlichtingswaarden echt een intrinsiek deel van de westerse samenleving? Of tonen oorlogsvoering met *drones*, vluchtelingendeals met Turkije, handelsakkoorden met Saoedi-Arabië iets anders?
- Meningsuiting: Is de vrije meningsuiting altijd heilig of passen we dat aan naargelang onze westerse prioriteiten? Het was bijvoorbeeld België dat destijds de verspreiding van een nummer van Charlie Hebdo met grappen over het overlijden van koning Boudewijn tegenhield. Het was premier Michel samen met minister van Binnenlandse Zaken Jambon die de islamitische prediker Tareq Al-Suwaidan, die een visum had om in Brussel te komen spreken op de Foire Islamique, de toegang tot België ontzegde. Het was de VRT die een column van Abou Jahjah censureerde. In Frankrijk bestaat een wet die verbiedt de Franse vlag en volkslied te beledigen.
- Integratie: Waarom enkel nieuwkomers een inburgeringscursus laten volgen? Alle medeburgers krijgen te maken met de realiteit van superdiversiteit. Vele autochtone burgers brengen met racistische uitingen en discriminatie het samenleven onder druk.
- .....

Gezien de machtsverhoudingen ("white privilege") is een eerlijke dialoog zo bijzonder moeilijk.

- Vanuit de dominante meerderheid is er een tendens om alle samenlevingsproblemen te gaan culturaliseren. Achterstelling van mensen met een migratie-achtergrond op de arbeidsmarkt bv. is dan hun eigen "schuld" en een gevolg van hun "cultuur" . Structurele discriminatie is bijgevolg onbestaande en racisme relatief? Het is een (on)bewuste manier om een bepaald "white privilege" in stand te houden en niet te moeten erkennen dat er fouten werden en nog worden gemaakt. Dit doet uiteraard sterk denken aan het "manifest destiny" van de 19de-eeuwse kolonistoren. Het debat voeren over tradities en ruimer de waarden en normen kan dus een risico inhouden. Het vervalt heel snel in een culturaliserend discours dat voorbijgaat aan de kern van de zaak, de bestaande machtsverhoudingen, zowel in het verleden als in het heden, die geleid hebben én leiden tot "white privilege".
- Praten en of werken rond en over tradities vertrekt vanuit taal. Ons taalgebruik zorgt ervoor dat ongelijkheid genormaliseerd wordt (witte raaf en zwart schaap). Zoeken naar een gemeenschappelijke taal lijkt een uitdaging.

5.5.1.2 Algemene doelstellingen

- Streven naar tradities waarbij eenieder zijn eigenheid kan beleven zonder schroom of verantwoording.
- Sereniteit in het debat. Taboes van en over verschillende tradities bespreekbaar maken en dat met alle betrokkenen. Een eerlijk debat dat niet

mag losgekoppeld worden van de huidige machtsverhoudingen en de heersende structuren van uitsluiting.

- De verscheidenheid aan tradities is een verrijking voor de samenleving. Dat betekent dat mensen met migratie de tijd en ruimte moeten krijgen om ze vorm te geven in de diverse vormen die het mogelijks kan aannemen. En dat binnen het kader van de universele rechten van de mens.
- De veelheid aan tradities krijgt vanuit gelijkwaardigheid vorm en wordt zichtbaar in alle geledingen van de samenleving. Ze werken verbindend en bouwen bruggen tussen de verschillende gemeenschappen.
- Het zoeken van nieuwe gezamenlijke tradities (bv. moslims die Nieuwjaar vieren op de Antwerpse kaaien (vuurwerk), is een nieuwe traditie).

5.5.1.3 Campagnedoelstellingen

- Debat organiseren en stimuleren om de gekende eigen tradities in vraag te stellen in de realiteit van de superdiversiteit zodat ze kunnen ingekleurd / verkleurd worden door mensen met migratie.
- Herkennen van (lokaal) koloniaal erfgoed en deze aanduiden .
- Dialoog staat centraal om de spanningen tussen de verschillende tradities te bespreken en zodoende het proces van modernisering samen aan te gaan. Hier is het belangrijk dat iedereen inspraak krijgt, betrokken wordt en kan participeren. Ook mensen in precare statuten mogen we niet uit het oog verliezen; nieuwkomers, vluchtelingen en mensen zonder verblijf, ... Lokale initiatieven krijgen dan vorm (vb. carnavalfeest Aalst)
- Diversiteit is het sleutelwoord. Beleidsmakers worden aangespoord en verantwoordelijk gesteld om de criteria van de subsidies lokaal cultuurbeleid aan te passen zodat kleine en grote initiatieven van delen van de verschillende tradities vorm krijgt. Ook worden de reguliere verenigingen aangemoedigd om werk te maken van differentiatie in de eigen werking en in hun aanbod zodat ze representatief zijn voor de realiteit waarin ze actief zijn.

5.5.2 Methodisch

5.5.2.1 Acties

5.5.2.1.1 Actievoorbeelden

- Sinterklaas moderniseert en we organiseren een Sinterklaasfeest zonder koloniale verwijzingen.
- Uitwisseling , activiteiten en dialoog om het mantra van ‘onbekend maakt onbemind ‘ te doorbreken zoals bijvoorbeeld: evenementen rond geschiedenis van minderheden in de stad (Amazigh festival, “dis-moi wie ik ben”, expo, feest van de migrant , elkaar uitnodigen bij traditionele feesten, tentoonstelling over geboorterituelen³, enz..)

---

³ <http://www.hallobaby.be/informatie/tentoonstelling-hallo-baby-brusselse-geboorterituelen-beweging>

- Klimaat van pluraliteit vooropstellen : Diversiteit zichtbaar maken en dat voor alle religieuze en niet-conventionele ideologieën (hoofddoeken , tulbanden sikh ,...) als naar het voorbeeld van het Verenigd Koninkrijk.
- Partners en bondgenoten maken het verhaal sterker . Hoe meer organisaties en instellingen hieraan meewerken hoe sneller de blinde vlekken zichtbaar worden. (Orbit, Beweging.net, Kif Kif, Labo, Hart boven Hard, Motief, ...)

5.5.2.1.2 Uitgewerkt voorbeeld

Doelstelling:

In onze stad ontwikkelen we een campagne rond een aangepast Sinterklaasfeest waaraan alle kinderen kunnen deelnemen zonder daar ietsels aan over te houden. Dat houdt in dat Piet niet langer op een stigmatiserende manier wordt gepresenteerd en Sinterklaas met zijn gevolg speelser wordt.

1. Hoe begin ik eraan

- de campagne “dekoloniseer de (lokale) samenleving” lijkt me zo zinvol dat ik ga proberen een aantal mensen samen te brengen om te zien wat we in onze stad kunnen doen.
- vraag ik aan het Hand in Hand secretariaat voor coaching of doe ik het zelf?
- effe checken bij een aantal gelijkgezinden
- haal info op via de website van Hand in Hand (www.anti-racisme.be)

2. startavond

a. Lees eerst:

Zie leeswijzer

b. Wie betrek je?

- op de website van de gemeente staan meestal de gegevens van verenigingen en organisaties van het lokale middenveld.
- ga na of er bij je vrienden- en kennissenkring geïnteresseerden zijn
- vraag bij Hand in Hand om een mail te sturen naar sympathisanten van Hand in Hand in jouw stad/gemeente.
- https://www.planidoo.be/help/richtlijnen_om_een_team_samen_te_stellen
- voorbeeld van uitnodiging

Beste, onze samenleving bestaat voor een belangrijk deel uit mensen met migratie-achtergrond. Ze moeten dikwijls opboksen tegen racistische vooroordelen en door discriminatie hebben ze meer moeite bij het vinden van werk, een huis of geschikt onderwijs. Dit heeft veel te maken met de geschiedenis van de laatste 500 jaar waarbij mensen uit andere continenten werden afgeschilderd als minderwaardig.

We willen in onze stad bekijken hoe we deel kunnen zijn van een tegenbeweging. Hand in Hand tegen racisme vzw heeft

onlangs een campagne gelanceerd waarvan we gebruik kunnen maken: zie anti-racisme.be.

Heb jij goesting en tijd om hierrond samen te zitten? Zo ja, kom dan op XXXX naar YYYYY. Tot dan.

c. Voorbeeld van agenda

- welkom
- wat is de campagne “dekoloniseer de (lokale) samenleving”?
- reacties
- wat kunnen we in onze stad/gemeente doen?
- afspraken
- volgende vergadering
- iedereen bedankt

d. Doel formuleren

In onze stad ontwikkelen we een campagne rond een aangepast Sinterklaasfeest waaraan alle kinderen kunnen deelnemen zonder daar letsels aan over te houden. Dat houdt in dat Piet niet langer op stigmatiserende manier wordt gepresenteerd en Sinterklaas met zijn gevolg speelser wordt.

3. Hoe verder?

a. Mogelijkheden op verschillende omgevingen

- De stad organiseert een Sinterklaas intocht.
We gaan in dialoog met de bevoegde schepen en wijzen hem/haar op de kwalijke gevolgen van een stigmatiserende Zwarte Piet op heel wat kinderen in de ondertussen superdiverse samenstelling van de stad.
Als er geen gesprek mogelijk is, zijn er nog alternatieven:
  - Wie is verantwoordelijk (en kan worden overruled)?
    - <http://deredactie.be/cm/vrtnieuws/cultuur%2Ben%2Bmedia/media/1.2464277>
    - http://www.standaard.be/cnt/dmf20151008_01910412
  - Wie speelt Sinterklaas? Piet?
  - Kader de actie in #DekoloniseerMijnTraditie
- De media
  - Kunnen BV's worden ingeschakeld om de media duidelijk te maken dat de tijdsgeest veranderd is en tradities veranderlijk zijn, zoals we zien in het verleden en zeker als de noodzaak zo groot is?
  - Confrontatie maar geen polarisatie
<http://www.socialevraagstukken.nl/hoe-komen-we-weer-in-dialoog-over-zwarte-piet/>
  - Kader de actie in #DekoloniseerMijnTraditie
- Een brief naar de werkgever

- <http://sinterklaasvooried.wixsite.com/pietenplan/werkgever>
- Kader de actie in #DekoloniseerMijnTraditie

- Een brief naar de supermarkt
  - <http://sinterklaasvooried.wixsite.com/pietenplan/bedrijf>
  - Kader de actie in #DekoloniseerMijnTraditie

- Een brief naar de scholen
  - Zie <http://sinterklaasvooried.wixsite.com/pietenplan/school>
  - Kader de actie in #DekoloniseerMijnTraditie

- b. Uitrollen van de actie(s)
  - gebruik hashtag #DekoloniseerMijnTraditie in Twitter en Facebook

- c. Laat actie weten aan Hand in Hand

- d. Evaluatie

5.5.2.2 Actoren (wie kan het aanpakken?)

- (kleine) groepen (bestaande en nieuwe) in (centrum)steden en eventueel andere steden en gemeenten, samengesteld uit bewuste burgers die reeds gevoelig zijn voor de problematiek van diversiteit, racisme en discriminatie
- Individuele bewuste burgers samen met middenveldorganisaties

5.5.2.3 Doelpubliek (wie willen we bereiken?)

- Lokale media
- Facebookvrienden van actoren
- Lokale beleidsvoerders
- Lokaal middenveld
- Mede-actoren in andere steden
- Achterban van Hand in Hand

5.5.2.4 Ondersteuning op www.dekoloniseer.be

In de loop van de campagne verzamelen we op de campagnewebsite een aantal ondersteunende inhoudelijke en methodische materialen voor dit deelterrain. We roepen alle sympathisanten op om hieraan mee te werken en suggesties te bezorgen. Het gaat om:

1° Good practices: waar wordt er samengewerkt rond tradities en hoe doen ze dat?

2° Antwoorden op vooroordelen en negatieve reacties: in de loop van de campagne zullen er vermoedelijk allerlei bezwaren en tegenargumenten worden geuit. Op de website willen we hier een antwoord op geven.

3° Citaten van deskundigen over dit thema.

4° Storytelling: persoonlijke verhalen over tradities in beweging, die door iedereen kunnen binnengebracht worden.

5° Materialen: zie de campagnematerialen.

6° Leeswijzer, zie ook hieronder.

5.5.2.5 leeswijzer

- <http://www.kifkif.be/actua/ik-ben-zwarte-piet-niet>
- <http://deredactie.be/cm/vrtnieuws/buitenland/1.2781852>
- <http://www.kifkif.be/actua/volgens-de-stad-brussel-is-het-zich-verkleeden-als-‘zwarte-notabele’-‘‘een-sympathiek-initiatief>
- <http://www.demorgen.be/boeken/zwartepieten-met-de-geschiedenis-b9430983/> (achter betaalmuur)
- <http://www.nrc.nl/nieuws/2015/11/30/opinie-natuurlijk-is-zwarte-piet-puur-racisme-a1405921>
- <http://sinterklaasvooried.wixsite.com/pietenplan>
- <http://www.dewerldmorgen.be/artikel/2015/12/04/zwarte-piet-of-niet-frustratie-van-een-gemeenschap-ritualiteit-en-superdiversiteit>
- <http://www.dewerldmorgen.be/artikels/2013/10/27/tussen-dekolonisatie-en-gesundes-volksempfinden-de-zwarte-piet-controverse-doorg>
- <http://www.joop.nl/nieuws/kinderombudsman-zwarte-piet-schendt-rechten-kinderen>
- en ook nog <http://sinterklaasvooried.wixsite.com/pietenplan/pers>
- Zie zeker ook de vele teksten over islam en (veranderende) traditie(s) van het (vroegere) Mana vzw, expertisecentrum voor islam in Vlaanderen, via de nog bestaande website <http://www.manavzw.be> (inzonderheid de artikels in het Manazine)

6 Bijlagen

6.1 10 simpele manieren voor witte mensen om alledaags racisme aan te pakken.

Hieronder een vrije vertaling van de 10 voorstellen van Derrick Clifton (<https://mic.com/articles/97900/10-simple-rules-for-being-a-non-racist-white-person>). We hebben ook enkele aanpassingen gemaakt voor de Belgische situatie.

We moeten het onder ogen zien: de meeste witte mensen vinden het niet prettig om van racisme te worden beschuldigd of te horen dat ze genieten van wit privilege.

Het is alvast nuttig wat te lezen over de geschiedenis van raciale en koloniale onderdrukking om te begrijpen waarom veel gekleurde mensen niet zo maar witte mensen vertrouwen.

Daarmee willen we niet zeggen dat alle witte mensen racist zijn, of te suggereren dat alle witte mensen schuldig zijn van de creatie of het in stand houden van racisme. We begrijpen ook dat weggezet worden door gekleurde mensen als racist - direct of indirect - kan kwetsen en leiden tot ontmoediging. Want sommige witte mensen willen eerlijk helpen zo goed ze kunnen en goede relaties uitbouwen met gekleurde mensen.

Spijtig genoeg steek je in de Vlaamse scholen weinig op over de geschiedenis van het racisme. Met als gevolg dat er voor witte leerlingen niet veel mogelijkheden zijn om te leren hoe ze misverstanden, wantrouwen en schuld kunnen overbruggen om echte gelijkheid te verkrijgen en een inclusieve samenleving te kunnen bouwen.

Lange tijd kregen witte mensen enkel te horen wat ze in een context van racisme vooral niet mochten doen. Zelden, indien ooit, wordt verteld hoe ze pro-actief kunnen zijn.

Door het leiderschap van gekleurde mensen te aanvaarden in de brede discussie over het wegwerken van racisme kunnen witte mensen simpele en betrouwbare stappen zetten en medestander worden in het gevecht tegen raciale ongelijkheid.

- Luister als gekleurde mensen praten over alledaags racisme en wit privilege.

Wanneer een witte persoon spreekt over racisme dan luisteren andere witte mensen over het algemeen zorgvuldig en respectvol, zelfs als ze niet akkoord zijn. Maar wanneer gekleurde mensen spreken over racisme dan zijn het leugens, dan wordt hun verhaal onderbroken, dan wordt hun intelligentie in vraag gesteld of gaat men over naar een ander gespreksthema.

Zulk een gesprek beëindigen omdat men zich niet comfortabel voelt, brengt geen aarde aan de dijk en versterkt wit privilege. Gekleurde mensen leven met de last van institutioneel racisme. Voor witte mensen zijn er weinig of geen gevolgen voor het niet willen weten dat het historisch gegroeid systeem onderdrukkend is voor de enen en anderen bevoordeelt.

- Respecteer de gevoelens van gekleurde mensen in de discussie. Het gaat niet om je witte schuld.

Als witte mensen het beu zijn om gekleurde mensen te horen zeuren en te jammeren over wit privilege, beeld je dan eens in hoe vermoeiend en bezwarend het is om direct racisme te ondervinden en dat elke dag van het jaar.

Het laatste dat gekleurde mensen willen horen van witte mensen is hoe dat ze moeten omgaan of reageren op racisme. Zelfs als dat zeer goed bedoeld is, moeten witte mensen erkennen dat ze nooit in dezelfde mate de ervaringen over racisme in de discussie kunnen inbrengen. Dat wil niet zeggen dat witte mensen buiten de discussie moeten blijven, wel dat ze moeten focussen op oplossingen.

Al te dikwijls overreageren witte mensen op kritiek, gaan in egestelling en ventileren hun ongemakkelijke gevoelens bij hun onmiddellijke omgeving. Gekleurde mensen worden sinds lang aangesproken op hun 'toontje' of op hun over-emotionele gevoelens die menselijk en terecht zijn als je moet omgaan met een zo beledigend iets als racisme.

- Stel veel vragen. Probeer eerlijk gekleurde mensen te begrijpen voordat je jouw standpunt probeert kenbaar te maken.

Bij een openhartig gesprek over racisme, ga er dan niet vanuit dat alles wat gezegd wordt, onmiddellijk herkenbaar is. De beste manier voor duidelijkheid en om de kloof van kennis te overbruggen is gewoon vragen naar meer informatie, zoals je ook zou doen bij een ander onderwerp waarin je niet deskundig bent.

Het is in orde toe te geven dat je niet weet hoe het voelt om door etnische profilering aangehouden te worden door politie, omgeven te worden door reclame die eurocentrische schoonheidsidealen versterken, of verondersteld om of minderwaardig te zijn tot bewijs van het tegengestelde - allemaal omwille van de kleur van je huid. Door geïnteresseerd te zijn zul je allicht gemakkelijker inzicht en empathie bekomen. Zodra deze verbinding bestaat, heb je een sterker fundament om ook jouw persoonlijke ervaringen te delen.

- Voed jezelf zoveel mogelijk op over racisme voordat je gekleurde mensen vraagt je te helpen.

Het is belangrijk om in discussies over racisme te luisteren naar gekleurde mensen en hen ook te verdedigen. Maar weet dat ook zij maar mensen zijn met beperkingen in tijd, bronnen, aandacht en emotionele reserves. Soms hebben ze echt niet de energie om witte mensen op te voeden over racisme omdat ze dat al zo dikwijls moeten herhalen. Het kan ook pijn opwekken en wrok en verdriet door te moeten opboksen tegen discriminatie.

Zo, als een gekleurd persoon een gesprek uit de weg gaat, respecteer dat. Er is genoeg informatie over racisme en discriminatie. Neem verantwoordelijkheid en voed jezelf op via de vele boeken, toespraken, gedichten, nieuwsberichten, opzoekingswerk en andere bronnen van informatie overal aanwezig.

- Daag andere witte mensen in je omgeving uit om kritisch te denken over racisme - familie, vrienden, collega's, leraren en zelfs ambtenaren.

Als je iets ziet of hoort, zeg je mening. Ga discussies over racisme niet uit de weg als ze in het nieuws komen. Sta er niet neutraal bij als iemand uiting geeft van racistische of beledigende vooroordelen - zelfs niet als dit komt van een vriend, familielid of meerdere. Steun witte mensen in je vriendenkring om eveneens dezelfde kritische houding aan te nemen die je zelf nastreeft.

- Verwijs je omgeving naar de perspectieven van gekleurde mensen. Spreek niet in naam van gekleurde mensen.

Het is elementair dat je niet te hoog van de toren blaast in gesprekken of dat je je voordoet als de woordvoerder van gekleurde mensen. Witte mensen kunnen nu eenmaal niet op een eerlijke en aanvaardbare manier de perspectieven van gekleurde mensen vertolken. Daarbovenop kregen witte perspectieven en stemmen in de geschiedenis altijd meer aandacht dan de beleefde ervaringen en kennis die geproduceerd werd door gekleurde mensen. Daarom, bevestig actief het leiderschap van gekleurde mensen in dergelijke gesprekken. Tracht de hoeveelheid van persoonlijk perspectief te beperken en verwijs andere witte mensen naar jouw bronnen die je meer inzicht gaven en je helpen om antiracisme in praktijk te brengen.

- Vermijd racisme te vermengen met andere soorten onderdrukking tenzij het rechtstreeks relevant is voor het gesprek.

Soms hoor je goedbedoelde maar ontwijkende uitspraken zoals "ik weet wat het is" want ik ben homo, of vrouw, of met een beperkende handicap, of van een religieuze minderheid. Deze andere identiteiten kunnen met racisme kruisen maar gaan niet over ras. Natuurlijk kunnen ervaringen van andere vormen van onderdrukking helpen in empathie maar dat betekent niet dat je werkelijk weet hoe racisme voelt. Soms kan het zelfs overkomen als een belediging of als een manier dat je de discussie wil verplaatsen naar een onderwerp waarover je gemakkelijker praat. Of erger, een dergelijke uitspraak kan insinueren dat andere vormen van discriminatie prioriteit moet krijgen, waarmee een mogelijke groeiende solidariteit ondergraven wordt.

- Als je een fout begaat, vraag aan gekleurde mensen hoe je dat kan rechtzetten.

Het is ok toe te geven dat je verkeerd was en dat je verantwoordelijk bent voor je misstappen - en veel positiever en effectiever dan racisme miskennen of te ontkennen dat er een probleem is. Zoals op andere terreinen waar je ontdekt dat je persoonlijk in de fout gaat, vraag hoe je in de toekomst beter kan handelen en toon dat je eerlijk bezorgd bent om gekleurde mensen welkom te heten, te respecteren en hun identiteit te bevestigen.

Laat het voor jezelf duidelijk zijn dat je meer macht en privilege hebt en dus ook meer verantwoordelijkheid om ervoor te zorgen dat anderen niet in situaties terecht komen waarin ze gediscrimineerd worden, en zeker niet dat jij dit mede veroorzaakt.

- Gebruik intersectionaliteit als een benadering voor alle aspecten van dagelijks leven en neem het ernstig.

Intersectionaliteit of kruispuntdenken is veel meer dan een abstracte academische theorie ontwikkeld door feministische intellectuelen zoals Kimberlé Crenshaw, gekleurde schrijvers en hun verdedigers en organisaties als Ella (<http://www.ellavzw.be>). Het is vooral een bevrijdende manier van leven, werken en verbinding met andere mensen.

Intersectionaliteit is relevant omdat het vertrekt vanuit meerdere perspectieven die erkend en verstaan moeten worden bij een gegeven probleem - klein of groot - omdat elk individu een veelheid aan privileges en beperkingen ervaart, gebaseerd op zijn/haar eigenheid.

Bijvoorbeeld kan een persoon vooroordelen ervaren omdat hij/zij niet heterosexueel is en omdat hij/zij arm is en toch raciaal privilege kennen als witte persoon. Al deze identiteiten zijn in dezelfde persoon aanwezig. Voor elk individu zal de ervaring tegelijkertijd wit, homo en arm te zijn dan nog verschillen met de ervaring van een persoon met dezelfde elementen van identiteit en daarentegen gekleurd. Intersectionaliteit leert ons dat ras een heel verschil maakt voor de ervaring van twee individuen met verschillende raciale achtergronden en dat ze anders zullen reageren op gelijke institutionele situaties.

- Klaag openlijk aan en verwerp elke vorm van wit privilege dat je tegenkomt of ervaart.

Inderdaad, dat betekent dat je jouw privileges opgeeft om te komen tot echt gelijke kansen.

Dat kan betekenen dat je het niet pikt dat een taxi een vrouw met hoofddoek negeert en stopt om jou mee te nemen. Het kan ook betekenen dat je weigert te spreken over racisme als een gekleurd persoon dat beter kan. Of dat je reageert als een gekleurd persoon negatiever beoordeeld wordt voor een gelijkaardige fout als een die jij ook maakte.

Veroordeel dat en noem het privilege - want jij hebt er geen verdienste aan en jij koos er niet voor. Erken het is voor wat het echt is: een voortdurende racistische voorkeur van witte superioriteit.

6.2 Algemene leeswijzer

- Abou Jahjah, Dyab, De stad is van ons, Pelckmans, 2014
- Armstrong, Karen, In naam van God, De Bezige Bij, 2015
- Armstrong, Karen, Mohammed, Anthos, 1997
- Bleich, Anet en Schumacher Peter e.a., Nederlands racisme, Van Genneep Amsterdam, 1984
- Blommaert, Jan en Verschueren J, Antiracisme, Uitgeverij Hadewijch, 1994
- Boussetta, Hassan, Breek de stilte, VUBpress, 2003
- Caestecker, Frank, Ongewenste gasten, VUBpress, 1993
- Catherine, Lucas, 3X weg van Zanzibar, Epo, 1992
- Catherine, Lucas, Islam voor ongelovigen, Epo, 1997
- Catherine, Lucas en El Hidjaazi, Jihad en kolonialisme
- Catherine, Lucas, Vuile Arabieren, Hadewych, 1993
- Catherine, Lucas, Wandelen naar Congo,
- Coates, Ta-Nehisi, Tussen de wereld en mij, Amsterdam University Press BV, 2015
- Corbey, Raymond, Wildheid en beschaving, Ambo, 1989
- Decreus, T en Callewaert C, Dit is morgen, Epo, 2016
- Deslé, Els en Martens Albert (eds), Gezichten van hedendaags racisme, VUBPress, 1992
- Fadil, Nadia e.a., Een leeuw in een kooi, Meulenhoff, 2009
- Fanon, Franz, De verworpenen der aarde, Bruna Boeken, 1970
- Fraihi, Hind, De islam in 500 woorden, Lannoo Campus, 2015
- Fraihi, Tarik, De smaak van ongelijkheid, Meulenhoff-Manteau, 2004
- Fredrickson, George M, Racism, a short history, Princeton University Press, 2002
- Geldhof, , Superdiversiteit,
- Hochschild, Adam, De geest van koning Leopold II, Meulenhof-Kritak, 1998
- Hulsens, Eric, Bloot of Burka, Antidote, 2015
- Lleshi, Bleri, de liberale strafstaat, Epo, 2014
- Lleshi, Bleri, Liefde in tijden van angst,
- Luizard, Pierre-Jean, La Piegé Daesh, Editions La Découverte, 2015
- Lyons, Jonathan, Het huis der wijsheid, Bulaaq/epo, 2010
- Maalouf Amin, De ontregeling van de wereld, De Geus, 2010
- Maalouf, Amin, Moorddadige entiteiten,
- Maalouf, Amin, Leo Africanus, Rainbow pocketboeken, 1995
- Maalouf, Amin, “Rovers, Christenhonden, vrouwenschenners”, Rainbow pocketboeken, 1994
- Maly, Ico en Blommaert Jan en Ben Yakoub, Superdiversiteit en democratie, Epo, 2014
- Mbembe, Achille, Kritiek van de zwarte rede, Boom, 2015
- Meredith, Martin, De schatten van Afrika,
- Montasser, Alde'emeh en Stockmans P, De Jihadkaravaan, Lannoo, 2015
- Morelli, Anne, Belgische Emigranten, Epo, 1999

- Mosuse, Ronny, De verborgen geschiedenis van mijn vader, Uitgeverij Van Halewyck, 2016
- Nussbaum, Martha, De nieuwe religieuze intolerantie, Ambo, 2012
- Pankaj, Mishra, Op de ruines van het imperialisme, Atlas Contact, 2013
- Pauwels, Jacques R, Europese namen voor de wereld,
- Scheffer, Paul, Het land van aankomst,
- Small, Stephen & Hira Sandew, 20 vragen en antwoorden over het Nederlands slavernijverleden
- Standing Guy, The precariat, Bloomsbury, 2011
- Van Hiel, Alain, Iedereen racist, Lannoo Campus, 2016
- Vanthemsche, Guy, De impact van de kolonie op België,
- Vooruitgroep, Wereldvreemd in Vlaanderen, Epo, 2014De Bezige Bij, 2007
- Walla, Harsha, Undoing border imperialism, AK Press UK, 2013
- Wekker, Gloria, White Innocence, Duke University Press, 2016
- Zemni, Sami, Het Islamdebat, Epo, 2009
- Özdil, Zihni, Nederland mijn vaderland, De Bezige Bij, 2016

6.3 Terminologie

Vooroordelen (met dank aan Anja Meulenbelt)

Een vooroordeel is een negatieve houding tegenover een bepaalde groep of individuele leden van die groep op basis van enkele kenmerken. Dat kan huidskleur zijn, vermeende culturele of etnische eigenschappen, of geloof. We kunnen ditzelfde verschijnsel ook zien ten opzichte van vrouwen (kunnen niet autorijden, zijn altijd zo emotioneel) of homo's (moeten die daar nou zo mee te koop lopen), we zien het terug in het neerkijken op mensen met minder opleiding of een ander accent. Vooroordelen kunnen wederzijds zijn. Ook moslims kunnen negatieve oordelen hebben over de niet-gelovigen (allemaal losbandig) en Belgen en Nederlanders hebben ook zo hun ideeën over de mensen aan de andere kant van de grens. Feministes hadden niet altijd erg vriendelijke meningen over mannen in het algemeen. Je kunt zelfs positief klinkende oordelen naast de negatieve zien: die Surinamers kunnen zo leuk dansen. Daarmee zijn ze natuurlijk minder geschikt voor de functie van directeur. Waar het met vooroordelen om gaat: het is vaak een irrationeel gevoel waar we niet eens meer van weten hoe we daar op kwamen. Het is een gevoel dat altijd makkelijk bevestigd wordt, bij de eerste vrouw die fout in parkeert, of het volgende Marokkaanse joch dat hoerrr! roept tegen een blanke vrouw, is alles weer zoals we toch al dachten dat het was. Maar vooroordelen zijn in het algemeen niet terechte veralgemeningen en daarmee onjuiste beelden over een gehele groep en alle mensen die daar in zitten, op grond van een enkel kenmerk. De vraag is nu wanneer die vooroordelen kwaadaardig worden, en wanneer we die racisme kunnen noemen. Zonder vooroordelen zou er alvast geen racisme zijn. Ze vormen de basis voor het onderscheid maken in 'wij' en 'zij', maar het hangt van de context af hoeveel kwaad ze kunnen.

racisme (met dank aan Anja Meulenbelt)

Racisme is een complex geheel van vooroordelen en discriminatie gebaseerd op een ideologie van ongelijkheid. De ene groep wordt structureel hoger aangeslagen dan de andere. Dat uit zich op vele niveaus van ongelijkheid: het inkomen, de maatschappelijke positie, de politieke macht, de representatie (hoeveel mensen van etnisch-culturele minderheden zie je in de media, en in welke posities?), en het uit zich dus ook in wat we 'cultureel racisme' kunnen noemen. We hebben een lange geschiedenis van beeldvorming waarbij de blanken zagezegd de beschaafd waren en andere volkeren moesten worden "opgevoed".

Ook hierbij zijn er parallellen met andere ongelijkheden. Hoewel vrouwen geen minderheid zijn, nemen ze cultureel gezien wel nog steeds een minderheidspositie in. Vrouwen komen vaker in beeld wanneer er behoefte is aan een vriendelijke en aantrekkelijke presentator, dan wanneer het gaat om deskundigheid op een bepaald vlak. Zo heeft elke vorm van structurele ongelijkheid een eigen geschiedenis en een eigen pakket aan vooroordelen. En om het nog ingewikkelder te maken lopen die ongelijkheden ook nog eens door elkaar heen.

Er is dus racisme als een bepaalde groep als minderwaardig beschouwd wordt en dat alle leden van deze groep met hetzelfde vooroordeel bejegend worden. Bijvoorbeeld joden, moslims. Soms is dat subtiel. Bijvoorbeeld de Arabische cultuur is minderwaardig aan de westerse.

discriminatie (met dank aan Anja Meulenbelt)

We spreken over discriminatie wanneer vooroordelen in handelingen worden omgezet, waarbij de groep die als 'anders' werd weggezet slechter wordt behandeld. Wanneer iemand met een Marokkaanse of Congolese achternaam minder kans krijgt op een bepaalde baan, of jongeren met een donkere huid of met zwarte krullen niet worden toegelaten in een club, waar blonde mensen wel welkom zijn. Discriminatie is niet altijd makkelijk aan te tonen, vooral omdat het meestal zal worden ontkend. Het is voor een individu in zijn of haar eentje moeilijk te bepalen of ze je niet willen hebben omdat je bruin bent of een hoofddoek draagt. Daar is onderzoek voor nodig. Maar die is er (...) en we weten nu zonder twijfel dat er nog steeds wordt gediscrimineerd. Ook door mensen die zelf helemaal niet door hebben dat ze nog vooroordelen hebben, het oordeel dat de ene kandidaat, toevallig een witte, beter geschikt is dan die met een bruine huid is lang niet altijd bewust. Soms zie je het patroon pas wanneer je al die beslissingen bij elkaar optelt. In plaats van meteen te protesteren dat jij niet discrimineert, zou het veel beter zijn om er rekening mee te houden dat je ook 'besmet' bent door de gangbare oordelen en eens een beetje aan zelfonderzoek te doen.

We spreken van racistische discriminatie als mensen omwille van groepskenmerken (ras, religie, cultuur) minder kansen krijgen op huurmarkt, arbeidsmarkt, onderwijs. Er is hier dan ook sprake van een machtsonevenwicht: de mensen die gediscrimineerd worden hebben een machtsnadeel.

racialisatie

Er is maar één menselijk ras. Wetenschappelijk is er geen enkele reden om mensen te onderverdelen in rassen. Wetenschappelijk gezien is racisme dus onzin. Toch zien we dat groepen van mensen in bepaalde situaties gediscrimineerd worden. Bij de Zuid-Afrikaanse apartheid, het Duitse nazisme en gedurende de Jim-Crowe wetten in de Verenigde Staten (afgeschaft in

1964) was racisme zelfs wettelijk ondersteund ten aanzien van mensen met kleur of Joodse origine.

Groepen met bepaalde cultuur of religie kunnen "geracialiseerd" worden, d.w.z. dat ze gelijkaardige (minderwaardige) kenmerken worden toegedicht als een ras.

We zien een evolutie van het ras-begrip. Rassen bestaan niet. Toch blijft racisme een ideologie om uitsluiting goed te praten. Racialisatie is dus een groep met bepaalde cultuur of religie ras-kenmerken (minderwaardigheid) toedichten.

Islamofobie

Als moslims geracialiseerd worden, dan spreken we van Islamofobie. Het gaat om een systematisch gedachtegoed waarbij de moslims als de inferieure onacceptabele Ander worden gemaakt: geneigd tot geweld, vrouwonvriendelijk, gedreven door woede en een gebrek aan rede. Islamofobie is een ideologie die discriminatie van moslims wil rechtvaardigen.

Islamofobie is niet gelijk aan islamkritiek. De islam is zoals alle godsdiensten onderhevig aan kritiek. Als dit niet gepaard gaat met het toedichten van minderwaardigheid en niet leidt tot discriminatie kan men niet spreken van islamofobie.

white privilege / wit privilege

Wit privilege is het mechanisme dat witte mensen toelaat hun voordelen te behouden -en er tegelijkertijd blind voor te zijn - in een maatschappij met raciale ongelijkheden.

Sunny Bergman onderzocht dit voorrecht in haar documentaire *Zwart als roet* (en ook in haar nieuwe docu "Wit is ook een kleur"), waarin ze onder andere liet zien hoe een witte jongen in een Amsterdams park probleemloos een fietsslot kan doorknippen, terwijl bij een zwarte of bruine jongen al snel de politie erbij wordt gehaald.

'(Wit) privilege erkennen betekent simpelweg dat je je ervan bewust bent dat sommige mensen veel harder moeten werken om dingen mee te maken die jij voor lief neemt (als ze ze al ooit kunnen meemaken)', schrijft Crosley-Corcoran. Ze vergelijkt het met het winnen van een loterij, terwijl je niet eens wist dat je meedeed.

In het Westen beseffen blanke mensen dikwijls niet dat er onuitgesproken normen bestaan die vertrekken vanuit het blank zijn. Daarom is het belangrijk te beseffen dat "wit" ook een kleur is.

Wit privilege is volgens Sandew Hira een gevaarlijk? concept omdat

- het niet gaat om een privilege als je kan solliciteren zonder gediscrimineerd te worden; dat zou voor iedereen moeten gelden
- discriminatie op de arbeidsmarkt niet de schuld is van de witte sollicitant die “geniet” van zijn wit privilege maar wel van de instelling die discrimineert.
- wit privilege geen deel uitmaakt van de mechanismen van onderdrukking en uitsluiting
- het concept “wit privilege” de focus dreigt te verleggen naar de witte mensen die worstelen met hun privileges. Witte mensen moeten solidair strijden met diegenen die worden gediscrimineerd.

Daarom is het belangrijk "wit privilege" te duiden als een blind mechanisme dat we moeten ont-dekken. Het gaat om het aanwezig zijn van een witte sollicitatiecommissie die de neiging heeft om aan "ons kent ons" te doen en daarom dus inderdaad discrimineert. Het gaat er om te doorprikken dat dit op objectieve basis zou gebeuren. Vooral in die gevallen waarin dit eerder onbewust gebeurt (het “ons kent ons”-gevoel) en men echt denkt niet racistisch te zijn maar “gewoon de beste kandidaat kiest”. Dit soort onbewuste mechanismen die leiden tot structurele discriminatie, is voor Hand in Hand “white privilege”. De witte sollicitanten plukken hier dan de vruchten van en de anderen hebben het nakijken. Naast “ons kent ons” spelen tegelijk ook bewuste of onbewuste superioriteitsgevoelens tegenover anders gekleurde mensen uit het Zuiden.

westerse superioriteit

Sunny Bergman: Onder een groot deel van de intellectuele elite heerst het idee dat de westerse cultuur superieur is en dat de rest van de wereld zich moet voegen naar westerse ‘beschavingsnormen’. en "Als ouders willen dat kinderen opgroeien met minder geïnternaliseerde witte superioriteit zal er iets moeten gebeuren, anders nemen kinderen het algemene beeld van wit = superieur onwillekeurig over"

Proef van Sunny Bergman: We nodigden dertig kinderen uit, tweeëntwintig witte kinderen en acht donkere. Ik vroeg de kinderen welke pop of cartoonfiguur het slimst was. Rond de 75 procent van de kinderen (die een antwoord gaven) wezen naar de witte pop. ‘Omdat ze wit is’, werd er gezegd. Of ‘omdat deze pop een normale kleur heeft.’ Toen ik vroeg welke pop stout was, of straf zou krijgen, wees bijna 80 procent van de kinderen naar de zwarte pop. ‘Die kijkt een beetje bozig!’ zei een kind. Of: ‘Deze baby is stout want hij trekt aan haren.’ En toen ik vroeg welke pop de meeste mensen mooi zouden vinden wees bijna 85 procent naar de witte pop. Er was geen significant verschil in percentages tussen de witte en de donkere kinderen onderling.

Gloria Wekker: 'Het idee van de koloniale overheerser was: wij witten zijn beter en moeten jullie zwarten civiliseren. (...) Die manier van denken zie je nog altijd terug.'

Racisme is een structureel systeem waarbij een groep als intrinsiek superieur of inferieur wordt aanzien op basis van huidskleur of andere fysieke kenmerken.

“Dit racisme was een essentieel onderdeel van het koloniale systeem om de onderworpen volkeren te "denigreren" (bemerkt de letterlijke betekenis van dat woord). Ze moesten wel slechter, dommer, onnozeler zijn dan wij om zo een wrede mishandeling te verdienen.”

Thomas Decreus (<http://www.dewereldmorgen.be/artikel/2016/08/05/vijf-ongemakkelijke-waarheden-over-racisme>): "Het moderne racisme is het gevolg van een heel specifieke soort van kennis die ontstaat in de loop van de zeventiende en achttiende eeuw: de moderne wetenschap. (...) Doorheen de achttiende eeuw zien we een soort van wetenschappelijke classificaties terugkeren. Steeds opnieuw worden Europeanen als mooier, slimmer en beter geportretteerd dan andere rassen, aan wie vooral negatieve eigenschappen worden toegekend.(...) Vanaf de negentiende eeuw komt dan ook een echt 'wetenschappelijk racisme' op. Dit 'wetenschappelijke racisme' probeerde via de werkwijze van moderne wetenschappen aan te tonen dat mensen van kleur van een inferieure soort waren dan witte mensen. (...) Het pseudowetenschappelijke racisme van weleer bestaat nog, zij het in een andere vorm. (...) In de laatste decennia van de twintigste eeuw ontstond een discours waarin de ene cultuur superieur of beter werd geacht dan een andere cultuur. Het waren die onderscheidingen die zuurstof gaven aan een nieuw racisme. Niet langer het 'blanke' ras werd superieur genoemd, maar wel de Westerse of Europese cultuur. Andere culturen werden als primitief, barbaars of achterlijk beschouwd. Hetzelfde schema van Westerse superioriteit keerde dus terug, maar bediende zich van andere concepten zoals 'cultuur', 'beschaving' of 'waarden'.

intersectionaliteit, kruispuntdenken

(uit:

<http://www.ellavzw.be/sites/default/files/Handleiding%20Intersectionaliteit%20ELLA%20VZW.pdf>)

Het al dan niet beschikken over een bepaald kenmerk heeft een belangrijke impact op onze positie en onze kansen omdat bepaalde kenmerken hoger ingeschat of meer als de norm beschouwd worden dan andere: man versus vrouw, wit versus gekleurd, 'autochtoon' versus 'allochtoon', hetero versus LGBTQ, rijke middenklasse versus (kans)arm, jong versus oud,...

Dimensies zijn met andere woorden machtsgeladen. Op basis van deze gegevens kunnen we stellen dat dimensies (zoals etniciteit, geslacht, opleidingsniveau, taal, religie, vorm van ouderschap,...) niet zomaar

beschrijvend of machtsneutraal zijn. Onze samenleving is georganiseerd langs die assen, met duidelijke machtsverschillen binnen en tussen die assen.

Kruispuntdenken is een manier van denken over verschil die vertrekt vanuit de samenhang en verwevenheid van kenmerken die mensen en groepen doen verschillen van elkaar. Dit perspectief stelt dat wij mensen geen maatschappelijk vrij-zwevende subjecten zijn, maar allen een maatschappelijke positie toegewezen krijgen aan de hand van factoren zoals gender, etniciteit, klasse, nationaliteit, seksualiteit,... (Lutz, 2002).